

קונטרס

פתגם המלך

שיחות קדושות שנשמעו
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בעת עריכת שלחנו המהור

ליל פורים

שנת תשע"א לפ"ק

מאמר

הדרכות ישרות

ליל פורים תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

תוכן הקונמרם

שיחה א'

השמחה יהא בכחינה ונילו ברעדה – השתתפות מרדכי ואמטר בשמחת פורים.....א

שיחה ב'

נתחייבו בליה על שנהנו מסעודתו של אותו רשע – מה שהשתמשו בלשצר ואחשורוש
בכלי המקדש – לצפות לקץ הישועה ולא להתייאש מחמת אורך הגלות.....ד

שיחה ג'

אחכה לו בכל יום שיבא, ולהתפלל על הגאולה אף שיתכן שלא יזכה לראות בשמחת
הגאולה.....ז

שיחה ד'

להגיד בבוקר חסדיך ואמונתך בלילות – נס פורים מורה על השגחת הי בדרכי הטבע,
ואין שום מקרה בעולם - בימי הגאולה ישתוקקו לימים הנעלים שהיו בגלות החשיכה..... יב

שיחה ה'

בחצות הלילה הקבי"ה יורד לגן עדן התחתון – בפסוק באתי לגני אחתי כלה וכוי מרומי
ימי הפורים, והתקרבות השי"ת אלינו בימים אלו..... יט

מאמר הדרכות ישרות

ליל פורים תשס"ט לפ"ק..... כה

השיחות נעתקו מפי השמועה

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. ובגמ' (מגילה טו:) דרשו אורה זו תורה, שמחה זו יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין. וברש"י שעל כל אלו גזר המן שלא יקיימוהו, ובנס דפורים חזרו לקיימם כראוי. וידוע דברי השפת אמת בזה, שעל כן לא כתב מפורש ליהודים היתה תורה ויו"ט ומילה וכו', משום דכוונת הכתוב הוא, דבעת הנס השיגו, שהאור האמיתי והשמחה השלימה הוא רק בעסק התורה והמצוות, הבינו שאין אורה בעולם רק התורה, ואין ששון בעולם רק הקשור עם מצוות מילה, שמקדש עצמו להקב"ה. והשיגו שאין פאר ונוי להאדם, רק בבואו לבית המדרש ופאר התפילין חבוש על ראשו, והוה ליהודים היתה אורה זו תורה ושמחה זו יום טוב וכו' ע"ב.

ונראה לומר עוד בביאור אמרם ז"ל ויקר אלו תפילין, עפ"י מאמרם ז"ל (ברכות ל:) אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, שאין להכנס לביהמ"ד להתפלל מבלי שהכין עצמו כראוי לבא לפני המלך, להכנס מתוך קלות ראש בלי עול תורה ומצות, רק מתוך כובד ראש. ובגמ' א"ר נחמן בר יצחק מהכא (תהלים ב-יא) עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, מאי וגילו ברעדה, א"ר אדא בר מתנא אמר רבה במקום גילה שם תהא רעדה, אביי הוה יתיב קמיה דרבה, חזייה דהוה קא בדח טובא [יותר מדאי, ונראה כפורק עול], אמר וגילו ברעדה כתיב, א"ל אנא תפילין מנחנא [והם עדות שממשלת קוני ומלכותו עלין]. ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא חזייה דהוה קא בדח טובא, אמר ליה (משלי יד-ט) בכל עצב יהיה מותר כתיב, א"ל אנא תפילין מנחנא. הרי שאף דהוה קא בדח טובא ונראים הדברים שגובל עם קלות ראש, אולם כיון שתפילין מנחנא דאסורי בהיסח הדעת, על כן בודאי אין לחשוך דבדיחה זו יש בו משום חסרון של וגילו ברעדה.

ומבואר דאף בזמן של ששון ושמחה, שצריכין להיות בשמחה וטוב לבב, אולם השמחה צריך להיות בבחי' וגילו ברעדה, שיהא יראת ה' חופף עליו, והעצה לזה הוא בהנחת תפילין על ראשו לקבל עול קונו ומלכותו עליו. ואפשר בזה

לבאר טעמא דמילתא המובא בפוסקים (סי' תרצ"ג מג"א סק"ב) שבעת קריאת המגילה היא מעוטר בתפילין, דכיון שקריאת המגילה וההתבוננות בנסים שעשה ה' לנו, מביאה שמחה עצומה להאדם, על כן בעינן תפילין קא מנחנא, שלבישת התפילין יעורר אותו, שהשמחה תהא בישוב הדעת, וגילו ברעדה.

איתא מהאר"י הק' (שער הכונות עניני תפילין דרוש ה', הובא בפמ"ג סי' כח א"א סק"א) שראה פעם נשמה שהיה כבר כמה שנים בגן עדן, ולקחהו משם ושוב דנו אותו בבית דין של מעלה, ומצאו שפעם בעת התפלה כשאמר תיבות 'למען לא נגע לריק ולא נלד לבהלה', התעצם מאוד בכונות הדברים, שלא יעברו ימיו ושנותיו בהבל וריק וכו', וכל כך התעצם בכונות מילים הללו, עד שהסיח דעתו מהתפילין, ועל זה דנו אותו והענישו אותו על היסח הדעת הלזו. אשר זה מבהיל על הרעיון עומק וחומר הדין למעלה על כל קוץ וקוץ, וזהו הוזהירות שישנו בעת הנחת התפילין, להבדל מכל נדנוד קלות ראש היסח הדעת, רק יהא עסוק בעבודת ה' מתוך יראה עילאה.

ואמר הכתוב, ליהודים היתה אורה ושמחה וששון, אבל לא היתה מתוך הוללות ושחוק ח"ו, רק ויקר אלו התפילין, שהשמחה היתה בבחי' וגילו ברעדה, אנא תפילין קא מנחנא, מתוך שמחה של מצוה ואהבת ה'.

ולענינינו שעומדים ביו"ט פורים שהוא זמן שמחה, ומבואר בספה"ק (עין בפניני החסידות לפורים ב:) שמרדכי ואסתר שהם בעלי השמחה, שגרמו לנו ימי אורה ושמחה הללו, הם באים ומשתתפים ומסייעים לשמחה נעלית זו בימי הפורים. ויסופר על הה"ק רבי ייבי מאוסטראה זי"ע שבימי הפורים הי' נמצא בעיר אחת עם הה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, ובסעודת משתה היין נתאספו אנשים לרוב אצל הה"ק מקאריץ לשמוח בשמחת פורים, והוא ישב במתי מעט מאנשי ביתו, ולא רבתה השמחה כל כך. ובאמצע הסעודה הגיע לביתו איש אחד, והתחיל לשמח את המסובים באופן נעלה ונשגב, עד שהשמחה עברה על גדותיו, וקול השמחה יצא לחוצות קריה, והקהל שהסיבו אצל הה"ק מקאריץ עזבו את ביתו והלכו אל עבר בית רבי ייבי. ואמר אז רבי ייבי שהאיש הזה הי' מרדכי הצדיק בעצמו, שבא אצלו להרבות בשמחת הפורים שחסר אצלו. הרי שמרדכי ואסתר בעלי הנס משתתפים ומסייעים לריבוי השמחה ביום זה.

מרדכי בגי' רע"ד, וזהו וגילו ברע"ה, שכאשר שמחים בשמחת פורים, יש לנו אורחים חשובים הבאים להשתתף בשמחת קהלינו, ובכל מקום שמתאספים לשמוח בשמחת פורים, נתגלה שם הארה מרדכי הצדיק, וכמו שאליהו הנביא מופיע בכל שמחת ברית מילה, ששולח מהניצוץ שלו, כן נמצא מרדכי הצדיק בכל אסיפת מרעים שמתקבצים לשמוח בשמחת היום. וכאשר שמחים אנו ביום זה, לא אנחנו לבד שמחים, רק מרדכי ואסתר שכתבו במגילה 'והימים האלו נזכרים ונעשים בכל דור ודור, וימי הפורים

האלו לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם' הם בעצמם באים ומשתתפים עמנו בשמחה. ובעת שיהודי שמח ביום זה בכוונה הראויה, ורוצה לעבוד את ה' בשמחה זו, אף שאינו נמצא במצב רוח כזה שיוכל לשמוח באמת, ולהוציא שמחתו מעמקי הלב מן הכח אל הפועל, באים מרדכי ואסתר ומסייעים בידו, שיוכל להביע שמחתו באופן נעלה. וגילו ברעד"ה, אנו שמחים יחד עם מרדכי, וזה מביא את המתנינות והערענסקייט שצריך להיות בעת שמחה וגילה.

וזכרם לא יסוף מזרעם, וזכר"ם (עה"כ) בגי' מרדכ"י, שמרדכי לא מש מזרעו לעולם, לא רק אז בשעת הנס היה שמח עם כלל ישראל, רק גם כאשר אנחנו יושבים בגלות וחשכה, בגלות הקשה והמר הזה, כאשר ריבוי השמחה קשה לנו, בא מרדכי ומסייע לנו שנוכל לשמוח באמת, 'וזכרם' לא יסוף מזרעם. וזהו על דרך שאמרו במדרש רבה (אסתר ו-ג) שמרדכי שקול בדורו כמשה ע"ש. וכמו שאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, כן בא ניצוץ ממרדכי בכל דור לשמוח בישועתם.

יתן השי"ת שנוכל לנצל הלילה כראוי, מען גייט אריין אין א נייע וועלט, אין א נייע עולם, במשך השנה משוקעים בעולם הגשמי, ובימים נשגבים הללו, חונן הקב"ה אותנו, שנוכל להתרומם ולהתעורר מהמצב ששרויים בתוכו, לשמוח בה' ולקבץ שמחה לשאר ימות השנה. ויעזור ה' שנוכה לשמוח יחד עם מרדכי ואסתר בעלי השמחה, לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם, כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה (אסתר ט-לא), כשם שאז בימי הנס השתתפו מרדכי ואסתר בשמחת פורים, כן התפלל מרדכי שיוכל לשמוח אתנו בדורות העתידים, לקיים על נפשם ועל זרעם שמחה זו, וכאשר הם משתתפים בשמחתינו, אזי השמחה בשיא השלימות.

עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה, שמחה הוא שורש ומקור לכל דבר שבקדושה, כשרויים בשמחה יכולים לעבוד את ה' מיט א חיות מיט א לעבעדיגקייט, עבודת ה' אינו נתיישן אצלו, רק עובד את בוראו בשמחה ובטוב לבב. וזה צריכים לאסוף ולאגור לעצמו בימי הפורים האלו, לעבוד את ה' בשמחה, שלא יהא עסק התורה והמצוות כמשא וכמצות אנשים מלומדה, הן לימוד התורה ונתינת צדקה וכדו' שכבר נעשה מורגל ואין לו חיות בהם, רק צריך להיות שמחה מיוחדת בכל מצוה ומצוה, כאילו היום ניתנו, היום הזה באו מדבר סיני, ויהא לו ביום זה התחדשות של שמחה.

ואנו מתפללים תפלה קצרה לפני שמתיישבים לשמוח עם שמחת היום טוב, שהקב"ה יעזור שנוכל להמשיך גם כאן קדושתם של מרדכי ואסתר, ונוכה לשמוח בשמחתן, ויהא לנו ולכל ישראל אורה ושמחה וששון ויקר.

שיחה ב'

חויב איניש לבסומי בפוריאי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז.א, וברש"י לבסומי להשתכר בין, ויש לומר בטעמא דמילתא שתקנו חכמינו ז"ל שהשמחה בפורים יהיה על ידי שתית יין דוקא.

כתוב במגילה (אסתר א-ו) והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים, ויין מלכות רב כיד המלך, ובגמרא (ב.ב. איתא, דבשעת הסעודה הוציא אחשורוש מאני דבית מקדשא ואשתמש בהו, ואותו כלי הקודש ערך וסידר בעת סעודתו, ובהם השקה לישראל שבאו לבית המשתה. ועל זה כונו רז"ל (שם) שאלו תלמידיו של רשב"י מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אשר על זה גדלה חרון אפו של הקב"ה, שכלים שבהם עשו העבודה בבית מקדש ה', כלים שנשתמשו בפלטרין של מלך, באותן כלים ישתו כעת אצל סעודתו של אותו רשע, ובני ישראל עוד יכולים להשתתף וליהנות מסעודה כזו שמשתמשים בכלי המקדש, בשרביטו של מלך, הלא היו צריכים לשפוך נהרי דמעות על אבדן כלי חמדה, שביט המקדש חרב, וכלי המקדש נמצאים ביד בני נכר, ועוד ישראל יושבים ונהנים מסעודה כזו, על זה גדלה חרון אפו. וזהו מפני 'שנהנו' מסעודתו של אותו רשע, אם הולכים לסעודה זו מתוך שעת הדחק וכבוד המלכות, לא היה מגיע להם עונש כל כך, אבל ליהנות ממשתה כזו מאוד יפלא, נדמה לי שאם היו משימים כאן על השולחן כלי המקדש, וואלט זיך פארגאסן טייכן טרערן, ולא היתה אפשרות להנות מסעודה, ועל זה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה.

אחשורוש בגודל רשעתו, לא די שהשתמש בכלי המקדש, עוד לבש לעצמו בגדי הקודש בגדי הכהן גדול, וכמו שאמרו בגמ' (ב.ב. בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו, א"ר יוסי בר חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה, כתיב הכא יקר תפארת גדולתו, וכתיב התם (שמות כה, ג) לכבוד ולתפארת. תדמו בנפשכם שצריכים לילך לסעודה שיושב שם גוי טמא ומטומא, ומלובש בבגדי כהן גדול שנכנס בו לעבוד עבודת הקודש, ואמרו במדרש (ויק"ד כא, יב) וכל אדם לא יהיה באוהל מועד (ויקרא טו, יז), שהכהן גדול בבואו לכפר בקודש לא היה בבחי' אדם, כמה קדושה וטהרה היה ספוגים בבגדים אלו, שהם כיפרו עוונות בית ישראל, ובגדים אלו לבש המלך הטיפש אחשורוש ויושב אצל משתה שלו, ועורך כלי המקדש, וישראל יושבים שם ונהנים מסעודה כזו, על זה גדלה חרון אף ה'.

ואז יצאה בת קול ואמרה, ראשונים כלו מפני כלים, ואתם שונים ושותים בהם (מגילה יב.א), כלומר כבר היה אחד שקדם לאחשורוש להשתמש בכלי המקדש, הוא בלשצר המלך אביה של ושתי המלכה, גם כן עשה סעודה איזה

שנים קודם, והוציא כלי המקדש ובגדי כהונה, ובוזה שימח עצמו, ונהרג עבור זה, ואתם שונים בה.

וסיבת הדבר שהוציא אחשורוש כלי הקודש, אינו כפשוטו שרצה להתהדר בהם, ולפאר סעודתו בכלים נאים ומפוארים, אלא היה לו כוונה עמוקה בזה, כי הנביא ירמיה ניבא משמו של הקב"ה, שגלות בבל יהיה למשך שבעים שנה, כדכתיב (ירמיה טו-) כי כה אמר ה' כי לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם, והקמותי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה. ואחר שישוּבו בני ישראל לירושלים יבנו את מקדש השני. האם משיגים אנו גודל הקדושה והתחזקות האמונה שיש בנבואה זו, שהגיד לנו הקב"ה תיכף בעת הגלות, מספר השנים שבו יהיו נמצאים בגלות, ושלא עזב אותנו, ואחר שבעים שנה כשיתכפרו חטאם, או יקבץ נדחי הגולה וישיבם אל מכוונם, ויש בזה התחזקות עצומה לכולנו, איך הקב"ה הוא קורא את הדורות מראש.

לא רק בני ישראל מאמינים בני מאמינים האמינו באמיתות נביאות זו, רק גם המלך בלשצר האמין בזה, וידע שהוא לא ימשול על בני ישראל יותר משבעים שנה, שאז יתפרקון מגלותא. והתחיל לעשות חשבונות מתי יסתיימו השבעים שנה, וכאשר הגיע שנת השבעים לפי חשבונו, וראה שעדיין לא הוציאים ה' מתוך הגלות, אמר לעצמו ששקר ביד הנביא ירמיה ח"ו, ובני ישראל ישארו כבושים בגולה תחת ידו, ולא יבנו את ביהמ"ק מחדש, ואם כן אפשר כבר להוציא כלי המקדש ולהשתמש בהם לצרכו, שהרי שוב לא יחזרו למקומם כבראשונה. ועל זה הודיעו לבלשצר בחלום הלילה כי מות ימות, כעונש על שהשתמש בכלי המקדש, ותיכף בגמר סעודתו מת בלשצר. והראה בזה הקב"ה שטעה בלשצר בחשבונו, שהוא סבר שע' שנה מתחילים לימנות ממלכות בבל, אבל הקב"ה היה לו חשבון אחר בזה כמבואר שם בדברי ר"ל.

עברו כמה שנים, והנה אחשורוש יושב על כסא מלכותו, וגם הוא החל לחשוב חשבונות על מנין שנות הגלות, ואמר בנפשו, בלשצר טעה בחשבונו, אבל הוא יודע חשבון הנכון, דהיינו שמתחילים למנות משגלו בני ישראל לבבל, והתחיל לחשוב מגלות יהויכין. בשנת שלש למלכו, אשר אז נגמר השבעים שנה לפי חשבונו, עשה משתה גדול על זה, והוציא כלי המקדש ובגדי כהונה. אולם גם הוא ככסיל בחושך הולך, וכמבואר בגמ' (מגילה יא:) דאיבעי ליה למימני מחרבות ירושלים, והוא גלות צדקיהו, י"א שנים אחר גלות יכניה, ועל זה התכוין הקב"ה כשאמר לפי מלאות שבעים שנה אפקוד אתכם, וכשנגמר חשבון זה, באמת נתן ה' בלב כורש שירשה לבני ישראל לבנות הבית המקדש, ואז עלו מגלותם אל ארצם כאשר הובטח להם.

גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים, בית המלכות אשר למלך אחשורוש, וכנראה מסיפור הדברים עשתה ושתי לעצמה, ולא השתתפה בסעודת

המלך, ולכאורה יפלא הדבר, זייט ווען איז ושתני אזא פרומעע, שלא עשתה סעודתה יחד בתערובת אנשים ונשים, כנהוג אצל הגוים. הלא המלך עושה כעת משתה גדול לכל שריו ועבדיו, והיא יושבת בסעודה נפרדת, אתמהא.

ונראה בכוונת הדברים, היות ושתני המלכה בתו היחידה של בלשצר היתה, והיא כבר ידעה עונשה של אביה על שהשתמש בכלי המקדש, וראתה גם ראתה שאדם יכול לטעות בחשבונו, והיא אמרה לאחשורוש אל תצא למשתה מהר, גם אבי טעה בחשבונו וקיבל על זה עונש מות. אני איני משתתף בסעודתך, סעודה שלובשים בו בגדי כהונה ומשתמשים בכלי המקדש, אעשה סעודה לנשים לכבוד המלכות בביתו, ובמשתה הגדול לא אשתתף, ובאמת צדקה היטב בדבריה, שהרי גם אחשורוש טעה בחשבונו בי"א שנים, ובהיות שבעידנא הדין לא היה עוד כל איש שורר בביתו, על כן היתה בכחה להוציא דבריה אל הפועל, ולא הלכה לסעודת אחשורוש.

והנה סעודת אחשורוש היתה בשנת שלש למלכו, וטעה בחשבון של י"א שנים, נמצא שבי"ד שנה למלכות אחשורוש נבנתה עיר על תילה, וחזרו ישראל לגבולם. ובגמרא אמר רבא ששנים מקוטעות היו, ועמד דריוש והשלימה. וזה יש להעמיס במאמר הכתוב, וכלים מכלים שונים, אחשורוש הוציא כלי המקדש לפום טעותיה שטעה בחשבון מספר השבעים שנה. אולם סיים הכתוב, וי"ן בגי' שבעים, החשבון האמיתי של השבעים שנה, רב, היתה עוד הרבה שנים אחר כך, כי"ד המלך, בסיום י"ד שנה למלכות אחשורוש.

וכאשר שלח אחשורוש לקרוא לושתני המלכה ולא באה, התחיל להתבונן אולי טעה בחשבון השנים, ושלא בצדק השתמש בכלי המקדש, כמו חותנו בלשצר, ולכן אין ושתני רוצה להגיע לסעודתו. לזה אמר המלך לחכמים, חכמי ישראל, יודעי העתים, היודעים לחשב חשבונות, שיגלו לו עת קץ שבעים, ולהודיע לו אם טעה בחשבונו או לא, ובזה ידע אם המלכה ושתני חף מפשע על אי ביאתה לסעודתו.

ויש ללמוד לקח מזה, שאפשר לשמוע דברים מפורשים מפי נביא ה' על קץ הגאולה, ועם כל זאת לחיות בטעות וחשבון מעוות ומקולקל. בלשצר טעה בחשבונו, ושוב אחשורוש טעה אחריו, ואמרו בגמ' (שם) אמר רבא אף דניאל טעה בהאי חושבנא. גם לנו הבטיח הקב"ה על עת גאולת נפשינו, וכאמור בדניאל (י"ב-יא) ומעת הוסר התמיד לתת שקוץ שמם, ימים אלף מאתים ותשעים, אשרו המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה. אבל אין אתנו יודע על מה ירמוז הדברים, ועת קץ מכוסה מעיני כל. אבל כשיבא עת גאולתינו, יתגלה לנו חשבון הנכון, ועד אותו הזמן יכלו לחיות בטעותים, וחשבון האמיתי אי אפשר לדעת. – ולכן חייבים אנו לבסומי בפוריא ביי"ן דייקא, ובגמטריא ע', להורות שנתחייבו או על שנהנו מסעודתו של אותו

רשע, שעשה המשתה שלא נתקיימה ההבטחה של ע' שנה שיפקוד ה' את גאולתם.

וימי הפורים האלה נותן לנו התחזקות שלא נתייאש באריכות הגלות, ואם בגאולה קצרה של שבעים שנה טעו כמה פעמים, ק"ו בגלות ארוכה דידן, אי אפשר לנו לעמוד על דעת הקב"ה לידע חשבונותיו, ואנחנו עומדים ומצפים שירחם ה' על שארית עמו, ויגאלינו גאולת עולם. אור חדש על ציון תאיר, ונוכה כולנו במהרה לאורו, שנוכה לאור גדול בעולם. עכשיו חיים אנו בחשיכה גדולה ועלטה, במצב של ואנכי הסתר אסתיר, אבל בקרוב יבא היום שיאיר לנו הקב"ה, אין אתנו יודע עד מה, אבל קרב יום ה', אחכה לו בכל יום שיבא, יכול להיות שלא נעמוד מסעודה זו, וכבר נשמע קול שופר של משיח. והקב"ה יקבץ נדחינו, יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשינו, מכל האומות לא ישאר מאומה, רק עם אחד עם הנבחר לו ולחלקו, ומלך אחד עליהם, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, לפניו יכרעו ויפולו ולכבוד שמך יקר יתנו, ויקבלו כולם את עול מלכותך ותמלוך עליהם מהרה.

יתן השי"ת שתשועתם יהיה לנצח, וכאשר ראינו בימי הפורים שכאשר האדם חושב חשבונות, ומדמה בנפשו שעזב ה' את עמו ח"ו, אזי נענש, והמלך אחשוורוש אבד את ביתו עבור זה. יעזור ה' לשמח לבבות בני ישראל, ונוכה בקרוב לילך לקראת משיח צדקינו שיבא ויגאלנו בב"א.

שיחה ג'

אני מאמין באמונה שלומה בביאת המשיח, ואע"פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא. כל אחד צריך להאמין בביאת המשיח, דער גלות וועט נישט לאנג דויערן, כבר אנו נמצאים בגלות לערך אלפים שנה, כאשר נזכה לביאת משיח יתגלה אור גדול בעולם, ויבא ויגאלנו גאולת עולם, וכל יהודי צריך להאמין, ער דארף עס זאגן און חזר'ן יעדן טאג, שמאמין בביאת המשיח וכו' בכל יום שיבא, שהוא מאמין בכל יום, ואשר בכל יום שיבא, היינט קען משיח קומען, לא נתגלה עת וזמן לביאת משיחנו, אני ה' בעתה אחישנה, וכאשר יבא הזמן ימחיש לנו ה' הישועה, ונוכה לביאתו.

ואע"פ שיתמהמה עם כל זה 'אחכה' לו בכל יום שיבא, צריך האדם לצפות לרגלי משיח, וכמבואר ברמב"ם (הל' מלכים פי"א ה"א) שלא די במה שיאמין בביאת המשיח, אלא צריך שיהא מחכה לביאתו. אחכה לו, ווארטן, מיר

דארפן נישט דעם גלות, מען דארף נישט די אלע גליקן וואס מען האט אין דעם גלות, מען דארף נאר איין זאך, אז משיח זאל קומען.

אפילו מען וועט פארווארפן ווערן דעמאלס ווען משיח וועט קומען, ווער קען וויסן ביי זיך אז ער וועט זיין ראוי ווען משיח וועט קומען, ער זאל קענען מקבל זיין פני משיח, פונדעסוועגן דאך דארף ער זיך מפקיר זיין, עס אינטרעסירט אים גארנישט, נישט אינזינען האבן זיך, נאר אחכה לו בכל יום שיבא, האפן און ווארטן יעדן טאג, אז דער אייבערשטער זאל געבן מען זאל קענען זעהן בביאת המשיח. אנו מבקשים יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשינו בישועתך באמת, באמור לציון מלך אלקיך, מבקשים יראו עינינו אשר לזה אפשר שכל אחד ואחד יוכל לזכות לזה, אם יבא היום הרי כל בני הדור יראו בביאתו. אולם לא אצל כל אחד יהיה ישמח לבינו ותגל נפשינו, לפי שבעת ביאת משיח יהי זמן הבירור, שהקב"ה יצרף את עם ישראל כצורף את הכסף (זכריה יג ט), ויבחין מי שראוי לקבל פני משיח צדקינו, אבער א איד דארף נישט קוקן אויף גארנישט, ער דארף האפן און בעטן, און מתפלל זיין אויף דעם אליין, אז אפילו ער ווייסט אז ער וועט פארווארפן ווערן ווען משיח וועט קומען, פונדעסוועגן דאך קוקט ער ארויס אויף דעם, אז עס זאל נתגדל און נתקדש ווערן דעם אייבערשטענ'ס נאמען אויף דער וועלט, אפי' אויב ער וועט נישט זוכה זיין צו דעם ישמח לבנו ותגל נפשינו, זאל זיין יראו עינינו, מען זאל שוין זוכה זיין צו זעהן בישועתך באמת. אנו מתפללים ואומרים דברים אלו בכל יום ויום בתפלת ערבית, ואין אנו משימים לב צו די הייליגע ווערטער שאנו מתחננים בתפלתינו, שישמח לבנו ותגל נפשינו בישועתך באמת, באמור לציון מלך אלקיך.

הכתוב אומר, איש יהודי היה בשושן הבירה, ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני, אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה, אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל (אסתר ב. ה). וצ"ב אומרו איש יהודי היה, הלא הרבה יהודים נמצאו שם, וכמאמר הכתוב והיהודים אשר בכל עיר ועיר, ומרדכי נמנה בין אלפי ישראל שנמצאו בגולה, ולמה כינה אותו הכתוב 'איש יהודי היה בשושן הבירה'.

מזן החתם סופר זי"ע כותב בכמה מקומות (עין תורת משה פ' לך מא.), שכאשר מטלטלים ולוקחים איש ממקום למקום, אין זה נקרא לקיחת האיש משם, בהיות שהאיש נקרא על שם הנשמה, הדעת והשכל שבקרבו, ואף שלקחו הגוף למקום אחר, מכל מקום רוחו ונשמתו נשאר במקום שדעתו שם. האדם נוצר משני חלקים, האחד הוא גופו, שק עם בשר ודם גידים ועצמות, וכמאמר הכתוב (שמות ל. לב) על 'בשר אדם' לא ייסך, שזה נקרא בשר אדם ולא האדם עצמו, אולם בתוכו טמון נשמתו ונפש האלקית, אשר על שמו נקרא האדם, ובלקיחת גוף האדם ממקומו, עדיין נשאר נפשו החלק אלקי ממעל במקום ההוא. והדברים מבוארים ברש"י בכמה מקומות שלקיחת האדם מיקרי

כשלקחו בדברים, שכאשר פועל לשנות דעת האדם בדברים, שכדאי לו לילך למקום פלוני, אזי לוקח גופו ונפשו גם יחד.

כאשר גלו ישראל בימי נבוכדנצר, הרשע שהחריב את בית קדשינו ותפארתינו, והגלה את עם בני ישראל לבבל, אף שהגופים עלה בידו להעבירם לגלות בבל, אבל לא אצל כולם זכה גם להעביר את נפשם ונשמתם שמה. כמי שלא רצה להתיישב ולהסתדר בגלות, רק התגעגע להשאר מקושר לארץ הקודש והמקדש, צו די הייליגע קדושה פון ארץ ישראל, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה, מראשית השנה ועד אחרית שנה, יהודי כזה אף שהצליחו לטלטל את גופו בגלות, לא לקחו רק שק של גיד ועצם וקרמה, אבל הוא בעצמו נשאר קשור במחשבתו ונפשו לארץ ישראל.

כאשר האדם מרגיל עצמו לחיות בתוך הגלות, ומתחיל להיות שבע רצון ממצבו, א פיינער גלות אמעריקע, יכול לחיות בשלום ושלחה, ולעבוד את בוראו בעשיית מצוות ומעשים טובים, במנוחת הנפש, בלי שום מניעה, ויש בידו עוד לזכות גם לעשירות, ושאר הבלי עולם הזה, פרנסה בריוח, האבן שיינע בנינים, שיינע בילדינגס, באין מחסור כל. במחשבות אלו נעקר גם נפש האדם להכנס בתוך הגלות.

אולם שונה הדברים באדם שנשאר דבוק לשורש נשמתו, דבוק לקדושת ארץ ישראל, אינטרעסירט אים נישט די אלע הבלי עולם הזה, אלעס איז ביי אים הבל וריק, נארישקייטען, א ליידגע וועלט, הבל הבליים אמר קהלת הבל הבליים, הבל הבל, ושלמה המלך בחכמתו חזר על זה כמה פעמים, אף שבכהונת מלכותו לא חסר בעולמו דבר, והכל היה אצלו בהשגת יד, מכל מקום הוא מעיד לנו ואומר: רבותי, עטס לעבטס אין הבליים, עטס לעבטס אין נארישקייטען, הבל הבליים, די גאנצע וועלט איז א ליידגע וועלט. א וועלט איז נאר צו דינען דעם אייבערשטען, וכאשר זוכים להיות בארץ ישראל, על שם ניתנה התורה הקדושה, משפט אלקי הארץ, וכמו שכתב הרמב"ן (מראשית כו, ה) בזה, שם מצוי קדושת התורה, שם נמצא שכונת כבודו, ואפשר להתקרב אל ה'.

הרבה יהודים הגלו לבבל יחד עם מרדכי, אבל הם נעשו בבליים, השאירו את ארץ ישראל ונתיישבו בבבל, על נהרות בבל שם ישבנו (תהלים קלו, א), שנתיישבו שם. גם בכינוי, מען געט א קרעכץ אמאל, מען האט געוויינט אויך, אבל בעצמותם נתיישבו להיות יושבים בגלות, לא חסר להם כלום. כשיבא משיח ויאמר שהגיע זמן הגאולה, וועט מען א טובה טוהן, ויעלו לציון מושיעים.

איש יהודי היה בשושן הבירה, בשושן נמצא יהודי אחד שאף שגלה לבבל נשאר דבוק ומקושר לארץ ישראל. ברש"י (ג, ה) כתב שהטעם מה שאנו

נקראים בשם יהודי, הוא משום שגלו עם גלות יהודה, שכל אותן שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין הגויים, ואפילו משבט אחר הם ע"כ. היו כאלו שגלו מיהודה וירושלים ונעשים בבליים ונתיישבו בין האומות, וגם במחשבתם ודעתם שינו את מקומם. אולם איש יהודי היה ושמו מרדכי, הוא לא נפרד מארץ ישראל, הוא לא נעשה איש שושן, הוא נשאר איש יהודי להיות מקושר למקומו שבא והוגלה משם, וכל מחשבתו היתה על ערי יהודה. אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה, וביאר בתפארת שלמה שהוא היה תמיד מיצר ודואג ונאנח על הגולה, ותמיד היה עם הגלה אשר הגלתה, אין מושבו כאן אלא הא נמצא בגולה, והיה מצפה ומשתוקק לחזור לארץ הקדושה. ולכן היה בן יאיר בן שמעי, שהאיר בתפלותיו ושמע ה' את קולו, כי עמד תמיד בבית ה', והתפללו אליך דרך ארצם.

זהו תפקידו של כל איש ישראל לזכור תמיד, עטס באלאנגט נישט דא, עטס באלאנגט נישט אין אמעריקע, עטס זענטס אידן, עטס באלאנגטס אין ארץ יהודה, ענקער מקום איז אין ארץ ישראל, ענקער מקום איז אין דעם הייליגן לאנד, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה, מראשית השנה ועד אחרית שנה. מען מיינט נישט או מען באלאנגט נאך היינט צו ארץ ישראל, היינט איז ליידער ארץ ישראל אויך איבערגעגעבן געווארן אין די הענט פון אזעלכע, וואס נעמען און טוען עוקר זיין דעם דת פון אידן, רק אנו מדברים מארץ ישראל המקורית, דעם ארגינעלן ארץ ישראל, שם צריך להיות לב כל אחד ואחד מקושר, אנחנו יהודים, ואנו שייכים לארץ יהודה, אין מקומינו כאן בגלות, אונז ווילן זיך נישט צוגעוויינען צו דעם גלות פון אמעריקע, אונז זענען נישט צופרידן ווי אונז זענען, אין הכי נמי שהוא יותר טוב כאן ממה שהיה באיראפע, שהיה לכלל ישראל רדיפות מהאומות, והיו מצירים לישראל בקיום התורה והמצוות, והקב"ה הקיל לנו מעול שיעבוד גליות, וטלטל אותנו אל גלות המד הזה, וואס מען מאכט אונז באקוועם אינעם גלות. אבל אנחנו צריכין להיות בבחי' איש יהודי היה בשושן הבירה, מרדכי הצדיק אף שהיה נמצא בגולה נשאר מקושר לארצו ולמולדתו, הוא אינו משתתף בסעודת אחשוורוש, המלך עושה משתה בשנת שלש למלכו, אין משתה הזאת נעשה בשבילי, אין לי שום שייכות במדינה זו ולמלכות העומדת בראשה. אם היו משליכים אותנו לליביע או לשאר מקום בעולם, לא היינו שמחים כלל כמה שנים יש למלכות ההוא, אנו שייכים ליהודה, אנחנו רוצים להיות קבועים בארץ ישראל, עומדים אנו ומחכים שיבא יום המקווה אשר בו נעזב את כל הבלי עוה"ז, ונעלה לציון ברכה.

איש יהודי הזה הוא גרם לנו את הגאולה והישועה בהיותינו תחת גזירת הרג ואבדן, הוא הביא לנו ימים הנעלים האלו של י"ד וט"ז באדר, הקב"ה נתן לנו ימים הללו לקבץ בהם שמחה למשך כל ימות השנה, לקיים עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה, זה נתן לנו מרדכי היהודי. יהודי נוט' י"ד וי"ה,

הוא נתן לנו הימים טובים של י"ד וי"ה, ולכן נקרא מרדכי 'היהודי', על הימים הנעלים האלה שהוסיף לנו.

והגה אמרו רז"ל (תנחומא ט"פ תצא) אין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, בגלות נחסר משמו של הקב"ה אותיות י"ה, וגם אין כסאו שלם, הוא יושב כביכול על כסא חסר, כל זמן שעדיין נמצא טומאתו של עמלק בעולם, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, רק כשיזכו לגאולת עולם ויתגלה מלכותו בעולם, אז יושלם שמו של הקב"ה. ובעת שבני ישראל עם קרובו נמצאים בגלות וסובלים יסורים ומכאובים, גם שכינתו ית"ש נמצא עמו, עמו אנכי בצרה, אין שמו נקרא בשלימות, וכביכול יושב על כסא שאינו שלם, כאדם שיושב על כסא שמתנדנדת שזה מורה שאין ישיבתו קבוע על מקומו, כן דודי בין הבנים שאין כסאו שלם. וזהו שהציר למרדכי, אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה, שלא היה מצטער על עצם הגלות, רק היה מיצר ודואג על צער גלות השכינה, אשר בכל מקום שגלו ישראל, גלתה שכינה עמדם (מגילה ט"ז), ואין שמו שלם.

וזה אומרו איש יהודי היה בשושן הבירה, יהודי היינו האותיות יו"ד ה"י, ודבר זה משמיענו הכתוב, שהיה נמצא איש בשושן הבירה שהיה מיצר ומקונן על מה שאין שמו של הקב"ה שלם, ונקרא רק בשם י"ה. איש ימיני, שהיה מצטער על מה שרק צד ימין של השם היינו האותיות י"ה נמצא עמו, ועדיין שאר אותיות ו"ה כנטול דמי. ולזה נזכה ונחיה כאשר יגאלינו ה' גאולת עולמים אזי יושלם השם במילואו, יהיה הו"י"ה אחד ושמו אחד. ועל זה צריך כל אחד להיות יושב ומצפה בכל יום שיבא, שבו נעזוב את כל הגליקען שיש לנו פה, ונוכל להתדבק בה' הטוב.

דער הייליגער ישמח משה האט געזאגט, אז אפילו ווען ער ווייסט, אז ער וועט פארפאלן ווערן, עס וועט גארנישט פון אים בלייבן ווען משיח וועט קומען, אזוי האט דער הייליגער ישמח משה געזאגט אויף זיך ברוב ענוותנותו, פונדעסוועגן דאך איז ער גרייט אויף אלעם, ער איז גרייט זיך מפקיר צו זיין, זיך און אלעס צו וואס ער קען זוכה זיין, נאר עס זאל זיין יתגדל ויתקדש שמיא רבא, דעם אייבערשטעניס נאמען זאל נתעלה ווערן*.

יתן ה' שיראו עינינו, מיר זאלן עס קענען דערלעבן, מיט אונזערע פלישיגע אויגען זאלן מיר עס זעהן, וישמח לבנו, אונז זאלן נישט פארווארפען ווערן, אונז זאלן זיך קענען מיטפרייען מיט דעם, ותגל נפשינו, מען זאל זיך קענען באמת פרייען, בישוועתך באמת, ווען עס וועט קומען די ריכטיגע ישועה, אלע ישועות זענען ליידגע ישועות, ישנם הרבה פראבלעמען, חסר פרנסה, חסר

* ראה בספ"ק י"ט לב פ' לך (עמ' לו, ג) וז"ל: ופעמים רבות שמענו מהאי סכא קדישא מולה"ה כפח מלא שמטו נפשו ממש לאבדון ח"ו, באופן שיחוקן עי"ז כל הפגמים, ויבא משיח, למען יתקדש שמו בעולם ע"כ.

בבריאות, חסר לנו בכל עניני עוה"ז, אבער אלעס איז א ליידגיגע ישועה, שגם כאשר יעזור ה' שנוכל להמצא בטוב כאן בגלות אמעריקע, אין זה הישועה שקוינו לו. רק ותגל נפשינו בישועתך באמת, כשיתן ה' שנוכח להישועה האמיתית, באמור לציון מלך אלקיך, שהקב"ה יזכה אותנו שנוכח לראות שה' אלקי ישראל הוא המלך.

צערינו בגלות הוא על גלות השכינה, ואנו משתתפים בצערו של אבינו רועינו, ושמחתינו האמיתית הוא ביום הפורים, שאז ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו (מגילה יא.), שכולם ראו והכירו בישועת ה', זאל דער אייבערשטער געבן, יראו עינינו וישמח לבנו....

שיחה ד'

טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות. ישנם ב' זמנים בחיי האדם, יש זמן אצלו בוקר, שפרנסתו מצויה לו, והצלחה זורחת אצלו כצאת השמש בגבורתו, או מגיד חסדי ה'. ואמונתך בלילות, גם בעת שעולם חשכה בערו, זמן שהקב"ה מתנהג אתו בהסתר פנים, בהאי זימנא צריך להתחזק באמונת ה', ולהיות נכנע תחת א-ל אמונה ואין עול, וידע שמדה זו שהשי"ת מתנהג אתו הוא באופן הכי טוב עבורו, אין טוב יותר ממה שהשי"ת מתנהג עם האדם. כאשר רואים חסדי ה' בטוב הנראה והנגלה, אזי אין פלא להגיד ולספר חסד ה', אולם כאשר האדם נתנסה במדת הדין מאת ה', ועם כל זאת הוא מתחזק באמונת אלקי עולם, ער פארלירט זיך נישט אפילו אין די שווערסטע זמנים, ומאמין שהרבושי"ע עומד לימין צדקו, וה' לא יעזבנו בידו, ואמונתך בלילות, זה מעלה גדולה ביותר.

כתוב בספרי קודש, ובדרשות חתם סופר (קסד.) הביאו בשם ספר מנות הלוי, לבאר אמרם ז"ל (ילקוט משלי ט' רמז תתקמ"ד) ואם כל המועדים יהיו בטלים, ימי הפורים לא נבטלים. ובפשטות משמע שיתכן שלעתיד לא יהיה עוד חגי פסח שבועות וסוכות, ועם כל זה ימי הפורים יעמדו לעולם. ולכאורה פליאה להבין הדברים כפשוטם, דאיך אפשר לומר שכל המועדים יהיו בטלים, אנו אומרים כל יום אני מאמין שזאת התורה לא תהא מוחלפת, ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו, אין לנו רק תורה אחת, אשר היא לא תשתנה לעולמי עד, בכל עת ומצב ובכל זמן שיעבור עלינו, לא תהא מוחלפת אף קוץ ותג מתורתינו הקדושה, ואם כן איך אפשר לומר שהמועדים יהיו בטלים, בודאי ששום מועד לא יתבטל לעולם, כל חג ומועד יתקיים אף בביאת משיחנו, ומה כוונתם בזה.

וכתב במנות הלוי שאכן אין הדברים כפשוטם, אלא כוונת הדברים הם, שבעת שהקב"ה יגאלנו מגלות, ויקרב עת פדות נפשינו, או יהיו נסים עצומים וגדולים, וכל יושבי תבל ושוכני ארץ, כל אומות העולם ומיליאנען גויים שבכל פנות ומחנות, כולם יכירו וידעו כי לה' המלוכה, ויכנעו כולם תחת כלל ישראל, ולכל איש ואיש מזרע ישראל יעמדו אלפי עבדים לשמשו, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ומגודל הניסים ושינוי מערכת הטבע, כולם יכירו שאמת מלכנו אפס זולתו. אנו חיים כהיום בעולם ההסתר, בעולם הגשמי, ונראה כאילו הכל מתנהג בדרך הטבע, הן בכלליות הנהגת העולם, וגם בפרטיות, הרבה פעמים נדמה בעיני האדם שכל המאורעות שעוברים עליו הוא בדרך הטבע, ומחשב בנפשו שהוא מקרה, שקרה לו כך וכך ולכן הוא במצב כזה, אבל אנו מאמינים שאין שום מקרה בעולם, בתוה"ק כתיב אם תלכו עמי קרי (ויקרא כו, כא), או באים כל הפורעניות. האדם צריך להאמין שהכל הוא מושגח מאתו ית"ש, אין שום דבר בעולם שמתנהג בדרך הטבע ובדרך מקרה, ובפי העולם שגור לומר ה'עקאנעמי' אינו טוב, וכאשר חולה נופל למשכב, חושבים הרי כל אדם נעשה לפעמים חולה, וישנו פראצענט שנעשים חולים במחלה זו, זה טעות העולם שתולים הכל במקרה, יהודי המאמין בחי העולמים יודע שאין שום מקרה, והכל הוא בחשבון אמיתי מרבון כל העולמים, והוא עומד לימין אביון, ומזמין לידך מצב זה, מפני שאתה צריך לעבוד מעבר זה, וזהו עבודתך בעולם הזה, ונחשוב חשבונו של עולם שכך צריך להיות לטובתך, כפי שעלה במחשבה לפניו ית"ש, והכל הגיע רק בחסדי ה', כי לעולם חסדו.

לעתיד לבא יעשה לנו ה' ניסים ונפלאות גדולים ועצומים, עד שכל הניסים שעשה לנו עד עתה, יתבטלו במציאותם לעומת הניסים האלו, וכמו כאשר נתערב מאכל איסור בשאר מאכלי היתר מתבטל בששים, או במאה ובמאתים, כן כאשר יהללו את שם ה' על הניסים שעשה לנו בהגלות, יהיו נסי מצרים והים בטל במיעוטו ובאיכותו נגד הנסים שיעשה לנו ה' כד מטיא שעתא. אין אנו יודעים כמה מאושרים אנחנו, כאשר נזכה בקרוב לראות את נסים הגדולים האלו שיעשה ה' בגאולה העתידה, וכל הנסים יתבטלו לא רק בששים ובמאתים, אלא יתבטלו באלף ואלפי אלפים, מול האותות והמופתים והיד החזקה שיעשה ה' לעתיד נגד כל הגויים.

ווי קען מען פארשטיין היינט, או א גוי אין ליביע, אין איראק, ווי ער איז, צו אין מצרים, זאל קענען פארשטיין אז דער רבונו של עולם איז דער מלך אויף די גאנצע וועלט, עס איז נאר דא איין פאלק, דער כלל ישראל, דער עם הנבחר, צווישן אלע אומות העולם, צווישן די שבעים אומות, אונז קענען דאס נישט פארשטיין וויאזוי א גוי וועט דאס קענען אמאל משיג זיין. אבל הקב"ה יראה לנו אותותיו, שכל אומות העולם ישיגו ויבינו את זאת, ונסי מצרים יתבטלו נגדם.

מצינו בגמ' (ברכות יב:) פלוגתא אם מזכירין יציאת מצרים בלילות, ותלוי אי דרשינן כל ימי חייך לרבות הלילות, או דרשינן כל ימי חייך להביא לימות המשיח, ובגמרא שם אמרו, דבן זומא השיב לחכמים, וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח, והלא כבר נאמר (ירמיה כג:ז) הנה ימים באים נאום ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם. אמרו לו, לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שיעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו ע"כ. הרי לנו שנסי מצרים ושעל הים יהיו טפלים ובטלים מול רבבי רבבות הטובות שיעשה לנו בימים ההם. וזהו אם כל המועדים יהיו בטלים, שנסי כל המועדים יהיו בטלים במהותם לימות המשיח, אבל ימי הפורים לא נבטלים, לעולם יהיו בולטים הנסים שעשה לנו בימי מרדכי ואסתר.

ודבר זה צריך תלמוד, למה לא יהא הנס של פורים בטל לעתיד, וכל שאר ניסים הגדולים ממנו כגון יציאת מצרים וקריעת ים סוף וכדו' הם יהיו מבטלים. רק החילוק הוא, ששאר הניסים שעשה ה' לישראל היו חוץ לדרך הטבע, ובשידוד מערכת השמים, הן עצם היציאה ממצרים היתה חוץ מדרך הטבע, שהרי עבד לא היה יכול לברוח ממצרים, ויציאת ששים רבוא ממצרים ביד רמה היתה חוץ לדרך הטבע, וכן כל מכה ומכה היתה מעל דרך הטבע. ונסים כעין אלו למעלה מדרך הטבע, יהיו לעתיד נסים גדולים פי כמה מהם, ולכן יהיו המועדים בטלים.

אבל נס פורים יש לו מושג אחר משאר הניסים, לא היתה בה שום נס חוץ לדרך הטבע, כל גלגולי הדברים היו בתוך הטבע, מעשה פשוט של המגילה, שהמלך אחשוורוש עשה משתה לכל שריו ועבדיו, ובחמתו שבערה בו הרג את המלכה ושתי, ושוב לקח את אסתר, ונתגלגלה גיורת המן, ושוב הרג את המן בבקשת המלכה אסתר, והשיב את הספרים מחשבת המן וכו', וכו', אשר סיפור הדברים נראה כמעשה פשוט, לא כל אחד יודה שהיתה בו נס, רק דרך מקרה היה, מלך טיפש היה שהרג את אשתו בשביל שאמרו לו השירים לעשות כן, על אשר לא עשתה את מאמר המלך ביד הסריסים, ובדרך מקרה שמע מרדכי בשער המלך את סוד שיחם של בגתן ותרש, וכן קרה שנודדה שינתו של המלך אחשוורוש וקראו לפניו בדרך מקרה את הצלת המלך על ידי מרדכי, וכאשר ביקשה אסתר על נפשה נתן לה בקשתה וכו', אולם אנחנו מאמינים שהכל הוא בחשבון א-ל דעות, אשר הכין מתחלה את כל גלגולי הדברים שריחו והצללה יעמוד ליהודים בעת צרתם.

ולכן נס של פורים עומד במעלה מול שאר הניסים, שאז ראו והכירו שיד ה' מנהיג כל מערכות הטבע, ואין שום מקרה בעולם, ומנהיגו של בירה צופה ומביט ומנהיג לכל הברואים. ונעוין קצת בסיפור המגילה, בשנת שלש למלכו עשה המלך משתה, ואז הרג את ושתי, עברו תשע שנים, ובשנת שתים עשרה

למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן, מי היה מצרף שיש שייכות בין מעשה הראשון לשני, שמה שקרה בשנת שלש למלכותו היתה מאת ה' להכין ישועה לתשע שנים שאחריו. ווען עטס זעהטס ביי ענק אמאל עפעס א זאך אין די ביזנעס, או עס איז דא א ישועה, טראכט עטס אז ניין יאהר פריער האט דער אייבערשטער צוגעגרייט די ישועה פארדעם?! , יא, עס קען זיין, אבער מען הייבט אן צו טראכטן צו עס איז טאקע אזוי, צו אפשר איז עס געווען פונקט א מקרה, שנודמן לי להפגש עם פלוני, ואח"כ עשיתי עמו מסחר, וככה נודמן לי כעת שהרוחתי הרבה בפרנסתי. וזה מלמדנו מגילת אסתר ונס פורים, להורות שאין שום דבר בדרך הטבע, ואין דבר שנעשה על ידי מקרה הזמן, הכל בא בחשבון מלמעלה, והוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים.

ימי הפורים לא יתבטלו, אף בכל האותות והמופתים שעתיד הקב"ה להראות לנו חוץ לדרך הטבע, אור וזיו זה שמראה השי"ת לאדם בתוך דרכי הטבע, שאין שום הסתר פנים, ואין דבר נעלם ממנו ית', הקב"ה מכין ומקדים רפואה למכה, ובשנת שלש למלכו כבר הזמינו אסתר לבית המלך, כדי שתוכל לעמוד לעזר לבטל גזירת שמד של המן. אסתר מן התורה מנין שנאמר (יב"ח לא יח) ונאכני הסתר אסתיר (חולין קל"ט), שמתוך מעשה אסתר נתגלה לנו, שאף בתוך ההסתר מאיר אור ה', דער רבוש"ע פארלאזט נישט אידישע קינדער, וגם בתוך הטבע מנהיג עולמו בהשגחה עליונה.

וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים (אסתר ט, כח), ניסים ונפלאות לא נזכה לראות עוד, לפי שאין אנו ראויים לניסים כאלו שלא בדרך הטבע, אבל השגחה עליונה בדרך הטבע דוגמת נס פורים, זה לא יעבור מתוך היהודים ולא יסוף מזרעם. אין שום דבר בעולם שנעשה מאיליו בדרך מקרה וכדו'. כל אחד ואחד יש לו מגילה שיכול לקרות בו, שהשי"ת הכין לפנינו שנות ימי חייו, ובכל מה שנוגע לצורכו הפרטי, יש לפני הרבוש"ע ספר ערוך ומסודר כפי מה שמתנהג עמו, וכל זה נוגע בפרטי פרטיות כל איש יהודי, ומכל שכן כאשר הדברים אמורים לכלל ישראל, אנו למדים ממעשה של פורים שאין שום מקרה בעולם, והכל בא בחשבון מדויק מלמעלה.

דער אפיקורס וועט זאגן אז די מעשה פון פורים איז נישט קיין נס, דאס איז נאר שייך פאר איינעם וואס האט נישט קיין שכל, פאר איינעם וואס לעבט אין תאוות עולם הזה, פאר איינעם וואס וויל נישט פארשטיין, וואס וויל נישט וויסן, אבל האיש הנלבב שמחונן בדעת, והקב"ה נתן לנו תורת אמת להבין ולהשכיל, כאשר מתחיל לספר סיפור הדברים של מרכיז ואסתר, מתחיל בפסוקי ויהי בימי אחשורוש, אין מתחילים מתוקפו של נס, רק מתחילים מראשיתו, אשר בשלש שנים למלכותו כבר התחיל להתהוות הנס שקרה לנו הרבה שנים אחר כן, בשנת שתיים עשר למלך אחשורוש, והקב"ה הקדים לנו הרפואה למכה.

ובעצם הדבר שהקב"ה נפרע מישראל שנהגו מסעודתו של אותו רשע, זהו מוסר השכל לעצמו. שטעלטס ענק פאר מען זאל פרעגן היינט, ווען עס פאסירט א זאך פאר א מענטש, ער האט א פראבלעם אין זיינע געשעפטן, ער האט א פראבלעם אין זיין לעבן אויפן וועלט, און ער פרעגט פארוואס איז עס מיר געקומען, און ער הייבט אן צו טראכטן, וואס האב איך געטוהן אין די לעצטע וואך, וואס האב איך געטוהן אינעם לעצטן חודש, וואס האב איך געטוהן אינעם לעצטן יאהר, וואס דאס האט מיר צוגעברענגט דעם פראבלעם. עס איז נישט די לעצטע וואך, עס איז נישט די לעצטע חודש, און נישט די לעצטע יאהר, בשנת שלש למלכותו האבן אידן געטוהן אן עבירה, זיי האבן נהנה געווען מסעודתו של אותו רשע, אסאך יאהרן פריער השתחוו לצלם, דער רבוש"ע האט צייט, בשנת שנים עשר למלכותו, ניין יאהר שפעטער, האט זיך דער רבוש"ע אפגערעכנט מיט אידן אויף דעם וואס מען האט געטוהן. אז דו האסט א פראבלעם היינט, מיינט נישט אז דו האסט געטוהן נעכטן א זאך וואס איז נישט גוט, ניין יאהר צוריק האסטו געקענט טוהן א עוולה, וואס מיט דעם האט מען זיך היינט מיט דיר אפגערעכנט.

וזה אנו למדים מסיפור המגילה, ואנכי הסתר אסתיר, גם בזמן שההסתרת פנים הוא בתוקפו, בכל זאת הכין השי"ת לנו הישועה בשנות קדם, בהריגת ושתי, ואשר תלקח אסתיר אל בית המלך, ולבסוף תבטל את הגזירה מעם ישראל, כמה טובות למקום עלינו, אה אזא הייליגער באשעפער, אזא גרויסער גאט, וואס קען אויסרעכענען מיט יאהרן פריער, צוצושטעלן א ישועה פאר אידן מיט יאהרן שפעטער. כמה שבת והודיה צריכין ליתן להקב"ה, וניסים אלו לא יתבטלו גם באלף, אף שבימות המשיח יהיו נסים חוץ לטבע, אבל שנראה הטבע ובתוכו יד ה', זה לא יהיה עוד, ואי אפשר שיתבטלו לעולם, ונס היותר גדול אינו מכסה הניסים שרואים בנסתרות הטבע.

נסו מצרים, עשר מכות, וקריעת ים סוף, הכל יהיו כאין ואפס, א שפילעריי, לעומת הניסים שיראה לנו ה' לעתיד, וכאמרם ז"ל ששיעבוד מצרים יהא טפל נגד הניסים הגדולים שיעשה ה', בעת שיקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ. אולם ימי הפורים לא נבטלים, די ניסים וואס דער אייבערשטער האט אונז געוויזן אינעם טבע אליין, אין אזא פינסטערניש ווי אונז לעב מיר, אין א פינסטערניש פון ואנכי הסתר אסתיר, אין א פינסטערניש וואס מען זעהט גארנישט, אוי אין וואסערע גלות געפונען זיך אונז, אין אזא נידריגער גלות, און דער רבוש"ע שטייט איבער אונז, עס איז נישט קיין הסתר, עס איז נישט פארהוילן, עס איז מיט א השגחה עליונה, וואס דער רבוש"ע קוקט זיך אום אויף יעדע מענטש עקסטער.

יהודי צריך להאמין שיש השגחה פרטית על כל מה שעובר עליו, אין שום דבר שנעשה בדרך מקרה, רק הכל בחשבוננו של בורא עולם, מה שנוגע לצורך

עבודת האדם בעולם הזה, דאס איז דיינע ענינים וואס דו דארפסט אדורכגיין בעולם הזה, לכל אחד מאתנו יש נשמה שהם גלגולים מדורות הקודמים, אין אנו מבינים סיבת הדברים, אבל זאת הוא הדרך לטובתינו, פארגעס דיך נישט פונעם רבונו של עולם, להגיד בבוקר חסדך, כשאור ההצלחה מאיר לך תספר חסדי ה', ואמונתך בלילות, בשעת שעולם חשך בערך, תרבה להגיד אמונת ה', ותאמין שהכל בא מאתו ית"ש מקור הטוב, ושלח דבר זה לטובתך, ותן הודאה להש"ת שפרע ממך בעולם הזה, ווי ביטער וועט זיין ווען מ'וועט זיך אפרעכענען אויף יענער וועלט, וכמה מאושר אדם זה שפרעו ממנו בהאי עלמא.

וזכרם לא יסוף מזרעם, הזכר שצריך להשאר לנו מימי הפורים לא ימוש מזרענו וזרע זרעינו, לזכור שהש"ת הוא מנהיג הטבע, וכאשר נודמן לפניך דבר מה, ואין אתה יודע סיבת הדברים, תסתכל ותעיין במגילה של פורים, שהקב"ה פרע מעם ישראל הרבה שנים אחר החטא, תחשוב שהקב"ה מנהג עולמו בחסד בתוך דרכי הטבע. וכאשר יהודי זוכה לחיות במחשבות אלו, אינו עוב את ימי הפורים, רק נוטל עמו כל מה שקרא בימי הפורים עם שמחת פורים, שתלוה אותו לכל ימי השנה, שיהיו דברים אלו לדוגמא לפניו תמיד, להאמין שהכל הוא בהשגחת הבורא יתברך שמו.

ימי הפורים לא נבטלים, לעתיד יהיו ימים מאירים, וכל אחד יכיר הנהגת הש"ת בעיני שכלו, אבל להאמין בהנהגת ה' בגו חשיכה, דבר זה לא יהיה לנו עוד. עס איז דא הייליג ווארט ממרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, על מה דאיתא במדרש (שמו"ר כג, ה), תשורי מראש אמנה (שה"ש ד, ח), א"ר יוסטא הר הוא ושמו אמנה, עד אותו ההר ארץ ישראל, ממנו ולהלן חוץ לארץ. א"ר אלעזר בריי כשיגיעו הגליות לשם יהיו אומרים שירה, לכך נאמר, תשורי מראש אמנה. ולכאורה אם יעמדו רגליהם על גבולה של ארץ ישראל, למה לא יכנסו לומר השירה על אדמת הקודש.

וביאר בקדשו, כי כשיגיעו הגליות אל גבול ארץ ישראל, יזכרו העבודה שעבדו את הש"ת בעת גלותם מתוך לחץ זו הדחק, וזאת רק מכח האמונה שהאמינו בו ית"ש שיגאלם, והן עתה נכנסים הם לארץ הקודש חירות מן השעבוד, ויעבדו את הבורא ב"ה בבית הבחירה, ושוב לא תהיה העבודה בבחינה זו. ביום ההוא יהיה ה' למלך על כל הארץ, אז אין שום חידוש לומר שירה לפניו, ועל העדר זאת ידוה לבם, ויקשה עליהם פרידתם מן הגלות, און אידן וועלן זאגן, אונז בענקען זיך צוריק אויף די צייט, תשע"א, וואס אונז זענען געווען אין גלות, עס איז געווען אזא ירידה, מ'איז געלעגן אין עמקי הקליפות, מ'איז געווען אין אזא טמאנע וועלט, מ'איז געלעגן אין אזא טמאנע אמעריקע, און אונז זענען זיך צוואנגעקומען דעמאלס אין דעם הייליגען טאג פון פורים, צו זאגן שירות ותשבחות פארן רבוש"ע, דאס וועט זיין דעמאלס א חשיבות, אונז וועלן דאס מער נישט האבן, אונז וועלן האבן

אז משיח וועט קומען, אונז וועלן האבן א געוואלדיגער ליכטיגקייט, וואס מען וועט דאנקן דעם אייבערשטען, אבער דאנקן דעם אייבערשטען אין פינסטערניש דאס וועט מען נישט האבן. יהיה לנו בחינת 'להגיד בבקר חסדך', להודות לשמו מתוך האור, אבל 'ואמונתך בלילות' האמונה שאנו מאמינים בה' בתוך החושך יסתלק מאתנו. ואז יקשה עליהם הפסד עבודה נעלה זו, ויחשבו הפסד מצוה כנגד שכרה. ולכן כשיעמדו על הגבול יפצחו בשירה, כדי שיוכו עוד לומר שירה באותה בחינה שאמרו כשהיו עדיין בחוץ לארץ בגלות. וזהו הר' ושמו אמנה, כי שם ייזכרו באמונה השלימה שהיתה מנת חלקם בגלותם, ובעבור את זהר הזה, לא יהא להם עוד אמונה בבחינה זו.

טויערע אידן, אונז ווייסן נישט ווי גליקליך אונז זענען, אונז שטייען אין אזא דערהויבענעם טאג, אין אזא טאג פון פורים, אשר רואים בו שגם בתוך הטבע טמון חסדי השם, רבוש"ע אין אנו צריכים נפלאות חוץ לדרך הטבע, עפען אונזערע אויגן, אונז זאלן נישט לעבן מיט קיין פינסטערניש, אונז זאלן לעבן מיט א ידיעה צו פארשטיין אז עס איז נישטא קיין פינסטערניש, אונז זאלן קענען גלייבן אינעם רבוש"ע בלילות, כל אחד צריך לדעת, שיש בלוי-פרינט עליו, מיום יורדו לעולם הזה התחתון עד עת עלות נשמתו למקור מחצבתה, הכל כתוב וחתום מלפניו, אפשר לשנות הדברים ע"י תשובה ומעשים טובים בימים הקדושים, ימי ראש השנה ויום הכפורים, להתחנן לפניו שייטיב עבורו בטוב הנראה, אבל בכלליות הכל כתוב לפניו, כל מה שיעבור על האדם, הכל הוא רק מאתו הרבוש"ע שהוא טוב ומטיב לכל, מאתו לא תצא הרעות, למעלה אין שום דבר רע, הכל הוא חסדים טובים, ויאמין שהקב"ה מנהיג הכל בדרך הטוב.

יתן השי"ת, שימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם, ליקח עמנו לקח מימי הפורים האלו, שכל הטבע הוא מושגח מאת ה', וחסד ה' מלאה הארץ, אין אנו מתפרדים מימי הפורים, אנו מאספים ימים אלו על כל השנה, לחיות באמונת אומן, ואז יהיה אפשר להיות תמיד בשמחה ובטוב לבב, כשיודע שה' משפיע לנו תמיד רק חסדים, ויעזור לנו השי"ת שנוכל להגיד בבקר חסדו וטובו, ולהודות לה' על האמונה שהיתה מנת חלקינו בלילות, בימי הגלות. וה' יעזורנו על דבר כבוד שמו שזכרם לא יסוף מזרעם, לחיות עם מחשבות קדושות הללו כל ימות השנה, ותחזינה עינינו בשוברך לציון ברחמים, וזוכה לקבל פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

שיחה ה'

טיוערה אידן, איך האב ענק צו זאגן אפאר ווערטער.

עומדים אנו כעת כחצות הלילה, אחר יום מלא וגדוש בעבודת היום ומצותיה, ובזמן כה מאוחר בלילה, ובכל זאת עדיין מתקבצים ועומדים עם ישראל הקדושים להודות ולומר לשמו יתברך ויתעלה, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אין עוד אומה ולשון אשר אחר יום כזה, יושבים שלוים ושקטים, ועושים חשבון הנפש מיום העבר עלינו, לקחת את השמחה הרוממה אתנו באמתחותינו, אשר הם ישפיעו ששון ושמחה על כל השנה הבאה לשמחה בה, ולחיות תמיד בשמחה, להעביר מלב האדם כל עצבות ומרירות, וכל שביר לב וחלישות הדעת וכדו', רק ישמח בה' הטוב ומטיב לנו לעד, ובצל כנפיו נחסה.

מֶרֶץ החתם סופר זי"ע מבאר (דרשות ח"ב רסח): שלכן קרא שלמה המלך את השיר שלו בשם 'שיר השירים', לפי ששיר זה נתייסד על שזכינו הבורא לשורר שירים לפניו, על הגדולה הזאת שבחר בנו ה', וזכינו לשורר לפניו, על השיר בעצמו אנו משוררים, שזכינו לרב טוב הזה, וזהו שיר השירים ע"כ. האדם צריך לשיר על מה שיש לו שכל ויכולת בידו להודות ולהלל לה', שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות הארמה, אין אנחנו כאלו שעומדים מחוץ לבית המדרש שאין מכירים בחשיבות שיר ושבחה שאנו מזמרים לשמו, על זה נתן שלמה המלך שבח ויקר לאל מלך יוצר כל, שיש לו ההשגה והיכולת לשיר ולומר לפניו.

ובשיר החמישי מתחיל ואומר: באתי לגני אחתי כלה, אריתי מורי עם בשמי, אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי ייני עם חלבי, אכלו רעים שתו ושכרו דורים. אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק פתחי לי, אחתי רעיית יונתי תמתני, שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה.

באתי לגני, הקב"ה שנקרא דודי, שהוא אהבינו וידיד נפשנו בא לגן. אחתי כלה, הקב"ה קורא אותנו אחותי כלה, כנסת ישראל כלה קרואה בנעימה. באתי לגני אחותי כלה, הנה כתוב בזה"ק (ח"א צב) אשר בכל יום ויום בחצות לילה קודשא בריך הוא יורד לעולם הזה, לגן עדן התחתון, והוא משוטט בעולם הזה, בו בזמן שעוברי עבירה כבר ישנים על מטתם, ובני ישראל עם קדושו הוגים ועוסקים בתורה ובעבודת הבורא, או יורד הקב"ה לגנו בגן עדן התחתון - אף שאין אני מבין מה זה נקרא גן עדן התחתון - אבל עכ"פ בבית המדרש, אשר יושבים ועוסקים בתורה ובעבודת השי"ת, נמצא שם שכינת כבודו, כביכול הרבונו של עולם יורד לגן הזה, השי"ת הוא מתיחד עכשיו עם

כנסת ישראל שיושבים ומשבחים ומודים אותו, אנו נמצאים כעת בדביקות עצומה עם רבון כל העולמים, ביחודא שלים דוגמת יחוד חתן וכלה, אנו מתקשרים עם השי"ת השש אתנו יחד בשמחה זו.

ארייתי [ל' לקיטה] **מורי עם בשמי** [מיני בשמים שונים], **אכלתי יערי עם דבשי** [מרוב חיבה אכלתי הדבש עם הקנה שהדבש בתוכו] **שתיתי ייני עם חלבי וכו', שתו ושכרו דודים**. אשר פסוק זה מתאים מאוד להזמן שאנו נמצאים בתוכו, באתי לגני אחתי כלה, שהשי"ת משמח עם כנסת ישראל, ומתיחד עמנו בזמן נשגב הלזו. **ארייתי מורי עם בשמי**, מרדכי נקרא מור, כמו שאמרו בגמ' (חולין קלט:) מרדכי מן התורה מנין שנאמר (שמות ל, כג) מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. אסתר נקראה על שם בושם והדסים, וכמאמרם (מגילה יג.) קרי לה אסתר וקרי לה הדסה (ב, ז), רבי מאיר אומר אסתר שמה, ולמה נקרא שמה הדסה, על שם הצדיקים שנקראו הדסים. וזהו ארייתי מורי עם בשמי, בזמן זה שאנו מתחברים עם מרדכי ואסתר כאשר דברנו כבר, ואנו שמחים בהישועה שעשה ה' להם, בימי מור והדס הושעת בניך, בעידנא הדין אנו מלקטים לעצמינו מורי עם בשמי, להתקשר בקדושת מרדכי ואסתר, ולא להשאיר את ימי הפורים אחורינו, רק לוקטים ולוקחים את ימי אורה ושמחה הללו אתנו יחד, להיות הימים האלו נזכרים ונעשים תמיד.

שתיתי ייני עם חלבי, הוא זמן שמקיימים בו לבסומי בפוריא ביין, אכלו רעים, אכלנו סעודת פורים עם רעים וידידים, משפחה ומשפחה שמחו יחד. **שתו ושכרו דודים**, שנשתכרו ביין כמצוות היום. ובסגולת מצוות האלו **אכלתי יערי עם דבשו**, דהנה ידוע שישנם פ"ר דינים ששורים בעולם, מסוד אותיות מנצפ"ך בגימטריא פ"ר (וה"ק ח"א קיא.), ובכח עבודת היום אכלנו את היע"ר בגי' ר"פ, לפי שיש בכחו של יום הפורים והשמחה שאנו שמחים בו בה', לכלות ולבער את הפ"ר דינים לבל ישלוט על כנסת ישראל כל רע, עם דבשו, ע"י השמחה להתענג על ה' ביו"ט מתוק הלזו, אשר בו אכלו רעים שתו ושכרו דודים.

אני ישנה, י"ל שקאי על יום השנ"י של ימי הפורים, נכנסנו כבר ליום שושן פורים, ועדיין ולבי ער, הלב הוא ער, הלב אינו ישן, לבי אי אפשר ליפרד מהשי"ת, וכמו שפירש"י ולבי שקאי על הקב"ה שהוא צור לבבי וחלקי. אני ישנה, ישנה בגי' שס"ה, שרומז על שס"ה ימות החמה, כאשר אנו נמצאים בימי הפורים ששתיתי ייני ושתו ושכרו דודים, אז אני ישנה, אני לוקח את אורות החג על כל ימות השנה, וימי הפורים אינם בקדושתם רק לשעתם עד כי פנה היום מעלינו, רק הימים האלו מלויים אותנו על כל ימות השנה, להיות ולבי ער, שלבי ובשרי בל ישנו וירדמו ברבות הימים, לעשות את מצות ה' כמצות אנשים מלומדה, בלי לשום לב ומחשבה למעשה, רק הלב יהיה ער ומתגעגע לעבודת הבורא, לעבדו בלבב שלם.

ובעת הזאת קול דודי דופק, הקב"ה דופק ליד פתחינו ואומר, פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי, פתחו לי פתח ומקום שאוכל ליכנס אצלכם. הקב"ה קורא אותנו בשמות נאים הללו, בלשונות של חבה ואהבה, אחותי, רעיתי, יונתי, תמתי. ובטעם קראו אותנו יונתי, יבואר עפ"י דברי המדרש (תנחומא תצהו ח) שיונה משעה שמכרת בן זוגה אינה ממירה אותה באחר, כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר ע"כ², נמצא שהתקשרותנו להשי"ת הוא דוגמת יחוד היונה עם בן זוגה, שהוא בקשר אמיץ וחזק שאינו פוסקת לעולם.

אונז זענען יונתי, די טויבעלעך פונעם אייבערשטען, נישט דער רבונו של עולם האט א בעסערע פאלק אויף די וועלט ווי אונז, ער קען זיך נישט פון אונז אפטיילען, און אונז קענען זיך נישט אפטיילען פונעם רבונו של עולם, עס איז יונתי, אונזער טויב, אונז ווילן זיך נישט אפטיילן, אונז ווילן קיינמאל נישט איבערלאזן דעם אייבערשטען, וואס דער רבוש"ע וועט טוהן מיט אונז, וועלן אונז זיך אייביג מדבק זיין צום באשעפער.

והקב"ה מבקש מאתנו: פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי, שראשו נמלא טל [לשון אדם שבא בלילה דופק על פתח אהובתו אומר כן, בשביל חיבתך באתי בלילה בעת הטל או הגשם], טל בא מלמעלה באיתערותא דלעילא בלי איתערותא דלתתא, שאף שאין אנו במדרגה לעשות רצונו יתברך, מ"מ ראשי נמלא טל, קוצותי [דבוקי שערות הראש המדובקים יחד] רסיסי לילה [רטובים מהטל היורד בלילה]. הקב"ה מבקש פתחי לי אחותי, שנפתח לו פתח עמוק עמוק בתוך לבבינו, לאז אריין דעם רבונו של עולם, ולדבק בהשי"ת בכל לבבינו וחיות נפשינו. לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי, אונז ווילן גארנישט, אלעס איז הבל הבלים, נאר לעשות רצונך אלקי חפצתי, זיך מדבק זיין אינעם רבונו של עולם, ותורתך בתוך מעי, אריינעמען די תורה פונעם אייבערשטען בתוך מעי.

מה משיבה כנסת ישראל על בקשתו: פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה, רחצתי את רגלי איככה אטנפם, ופירש"י כבר למדתי לעצמי דרכים אחרים, לא אוכל לשוב אליך עוד. אולם דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו, כביכול הקב"ה נותן את ידו לתוך החור שבדלת, וכשכנסת ישראל רואים את ידו של הקב"ה פתוחה בתוך החור, המו מעי עליו. ווי נידריג מען זאל זיין, אז מען זעהט א האנט פונעם רבונו של עולם, בענקט זיך נאכן אייבערשטען, אונז קוק מיר אויס אזוי ווי אונז זענען, אבער אונז וויל מיר זיין נאנט צום רבוש"ע. ואזי כשנתערור הלב בגעגעועין של אהבה להשי"ת, קמתי אני לפתוח לדודי, פותחים אנו הפתח שיוכל הרבוש"ע לבא אלינו.

² ראה כבעל הטורים ר"פ תזריע, ובשמן ראש ח"י דרשת פרקי אבות פ' תזריע תשס"ד, ובסעודה שלישית שבת התוועדות בשלח-שירי תשע"א לפ"ק.

דודי שלח ידו מן החור, הנה הקב"ה ברא את עולם הזה באות ה', ואמרו ו"ל (מנחות כט): מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא, ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילי ליה. וזהו דודי שלח ידו מן החור, היינו החור הקטן שבין גגו של ה"א לכרעיה, שם ידו פתוחה לקבל שבים, אף שאנו נמצאים בשפל המצב, מ"מ הקב"ה אינו עוזב אותנו, אלץ קומט א קלאפ אינעם הארץ פון א איד, קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי. וכל זה מתעורר ביותר בעצם יום הפורים, אריתי מורי עם בשמי, אריתי" הוא ר"ת א'חותי ר'עיתי י'ונתי ת'מתי, כשמגיע ימי הנס של מרדכי ואסתר הנקראים מורי עם בשמי, אזי הקב"ה מתקרב אלינו מכל מיני לשונות של חבה ואהבה, ושולח ידו מן החור להתקרב לנו.

בכל שנה ושנה כשמגיעים ימי הפורים מתנוצץ בלב כל יהודי אור מיוחד והתעוררות דקדושה, אשר זה בא מקול דפיקת הקב"ה בלבינו. וכשם שעזר לנו ה' בימי מרדכי ואסתר כאשר נמצאו ישראל במחשכים בגלות בכל אחר חורבן ביהמ"ק, וישנים מן המצות היו, עם כל זאת עשה ה' עמנו ניסים ונפלאות, והראה לפנינו אותותיו באדמת בני חם, בזה פשט לפנינו את הדרך, להתודע גדל אהבתו של מקום לבני ישראל בכל עת, וזה נותן לנו כח ועידוד להתחזק שבכל מצב בו נמצא האדם, ואף שכבר עברו אלפים שנה שיושבים בגלות וחשכה, מ"מ לא שכח ה' אותנו, וקול דודי דופק לכל יהודי ואומר פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי, ווי נידריג דו ביסט, זאלסטו וויסן, דער רבונו של עולם דארף דיך האבן, און ער בעט זיך צו דיר, איך וויל מיט דיר זיין גוט, איך וויל מיט דיר האבן א קשר, איך דארף נאר זאלסט עפענען דאס הארץ, עפענען די קאפ און מחשבה, מדבק זיין זיך אינעם אייבערשטען, דאס איז די ימי הפורים.

זאל דער אייבערשטער געבן, עס איז א זמן פון באתי לגני, אחר חצות הלילה, וואס דער רבוש"ע דרייט זיך ארום בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אונז ווילן זיין נאנט צום אייבערשטען, עס איז נישטא קיין גרעסערע תענוג און גרעסערע נחת רוח פארן רבוש"ע ווען משיח וועט קומען, [אזוי ווי אונז האבן פריער גערעדט אז די ימי הפורים לא נבטלים, זיי וועלן נישט בטל ווערן], אזא שיינע נאכט וועט דער רבוש"ע נישט האבן אפילו ווען משיח וועט קומען, עס וועט זיין שיינע טעג, עס וועט זיין מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אבער א נאכט אין גלות, אזא לעכטיגע נאכט אין די פינסטערניש, וואס אגאנצן טאג האט מען עוסק געווען באכילה ושתייה, און מיחייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע, מיט מצוות ומעשים טובים, און פונדעסוועגן דאך ביינאכט איז לבי ער, מען קען נישט שלאפן, עס איז אני ישנה, מען איז מיד, מען וואלט זיך געוואלט לייגן שלאפן, אבער ולבי ער, דאס הארץ פון א איד איז 'ער' פארן אייבערשטען.

נישט נאר אונזער הארץ, דער רבוש"ע דאס איז לבי, אונז האבן א פליישיגן הארץ, אבער דער רבוש"ע דאס איז לבי, לבי ובשרי ירננו לקל חי. הרבוש"ע

משמח כעת עם כנסת ישראל, ויושב ורואה שאף בעולם השפל והחשוך הזה, עדיין נמצאים יהודים שמתגעגעים לו, און דראפען זיך אויף גראדע ווענט, כדי מען זאל קענען זיין נאנט צום רבוש"ע, אין עוד שמחה עצומה לפניו ית"ש, כשאחר חצות הלילה יושבים ומשבחים למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלינו ומה יפה ירושתינו, כמה מאושרים אנחנו, צריכין אנו ליתן שבח והודי' להשי"ת על שזיכה אותנו להבין ולהכיר גודל חסדו וטובו, ולשבחו ולפארו.

יתן השי"ת שנוכל ליקח אתנו את האורות של ימי הפורים, השמחה וההתעוררות שנתעורר בקרינו בימים אלו ילוו אותנו כל שס"ה ימות השנה (מספר יש"ה), ולהיות לבינו ער לעבודתו ית"ש ומעי המו עליו, אויסגיין פארן אייבערשטען. ויעזור השי"ת שנוכל להיות דבוק במחשבות אלו גם בכל ימות השנה, עדי יקבץ ה' שארית עמו, ונזכה יחד לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

מאמר

"הדרכות ישרות"

שנשמעו מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בעריכת שולחנו המהור ליל פורים תשס"ט לפ"ק

עם סיום עריכת השולחן בבית מדרשינו, כמובן לב המלך
ב"ן, נענה מרן שליט"א ואמר: 'איך בין בדיחא דעתא, מ'קען
פרעגן כל חללי דעלמא, און איך וועל ענפערן'.

~ שיחה א' ~

פתח שואל אחד ואמר: מהו תפקידו ושאיפתו של אברך כולל בשנים הללו שזוכה לישב באהלה של תורה.

שאיפתו של בן תורה ואברך שלומד בכולל הוא בבי' דברים: א. להתגדל לתלמיד חכם. דהיינו שאינו יוצא ידי חובתו במה שבא ללמוד בהיכל הכולל בשעות אלו שנקבע ללימוד ע"י הנהלת הכולל, וכדוגמת הסוחר שהולך לבית מסחר שלו, כך הוא הולך ללמוד בכולל מה שסידרו לפניו, רק שצריך לשאוף בשנים הללו שזוכה לישב באהלה של תורה, להרבות מקנתו בתורה כפי האפשרי, בתוספת שיעורים מדיליה ובליימוד הלכות נוספות. בודאי צריך שילמוד כמה מחלקי התורה בעיון, אולם חלק העקרי צריך שילמוד דף אחר דף, סימן אחר סימן, ולהשתדל להרבות ידיעתו באופן יסודי בכל חלקי התורה בשנים מועטים האלו שלומד בכולל^א.

^א לשלימות הענין, נעתיק בכאן מתוך שיחת קודש שהשמיע כ"ק מרן שליט"א לבני הכולל ברומסב"ג (י' לן חשי"ח), ואלו תוכן דבריו: ..צריך שיהי' לכל אחד ואחד שאיפה לגדלות, ואם אין לכן תורה שאיפה להתגדל ולהיות מורה הוראה בישראל אזי לא יגיע לכולם. בודאי שילמוד זעיר שם וזעיר שם, אבל אם אין לו המטרה אשר רוצה להגיע אליה, אזי חסר אצלו העול לסיים את לימודיו בשלימות, ואם רוצה להתעלות צריך שיהיה לו שאיפה להיות מורה הוראה בישראל, ואז הוא תוזר תמיד על לימודו, ורוצה לידע אותם על בוריים עם כל פרטיה ודקדוקיה, ומעיין בספרי שו"ת כמה שנוגע ללימודו, כדי שכאשר ישאלו לו דבר ידע במה הדברים אמורים, ואם אומר בלבו הרי בן כולל אני, וממילא אלמוד רק איוה שנים בכולל, ומה שאלמוד הרי הוא הכל ריוה, או לא יגיע לעולם לידע היטיב בטיב הדברים ולהגיע לשלימות הענין... ובעת חזרה על הלימוד צריך שידמה בנפשו כאילו מציעים לפניו משרה, וצריך לבחון א"ע על לימודיו, ואז לימוד בכל פרטי הדין עם הנו"כ שידע אותם הדק היטב...

אני אומר הרבה פעמים לפני הבחורים, שכאשר למדתי בישיבה בשנות בתרומתי, בהיותי בגיל י"ז או י"ח שנים, הי' לי חברתא שלא במסגרת הישיבה ללימוד שר"ע יו"ד ח"א, מתחילה למדו לימוד הזה ב' בחורים ואח"כ נתוספו עוד

בשנים קדמוניות היו בחורים צעירים בשנים – כבני י"א שנה – כבר לומדים בשו"ע חושן משפט, וגם באורח חיים ויורה דעה, וזאת בנוסף להשיעורים תמידין כסדרן שלמדו בישיבה גמרא רש"י תוס', והיו מלאים וגדושים בתורה. כמו כן כהיום אין להסתפק במה שלומד בסדרי הכולל, רק שצריך לשלוט בכל מקצועות התורה. צריכין ללמוד חומש רש"י, נ"ך, גפ"ת, ללמוד מדרשי חז"ל, וכן בשאר המקצועות². זהו תפקידו של בן תורה להוסיף אומץ בלימודו גם בשאר חלקי התורה, וכאשר יעבור שנים האלו שלמד במסגרת הכולל יוכל להראות מה שקנה לעצמו בשנים הללו. זהו מה שנוגע לחלק לימוד התורה.

ג. הנקודה השנית הוא בעבודת השם. כאשר מדברים אודות בני תורה הם צריכים להתעלות יותר בעבודת ד', הן בחלק התפילה, והן לשבר מדותיו הרעות למען שמו יתברך ויתעלה, לשרש אחר מדת הכעס שמצוי אצלו, וכן במדת הגאווה – שכל או"א נברא עם מדה מגונה הלוז – לעקור מעצמו מדה זו ולהשתדל להשפיל עצמו ולעבוד על זה תמיד, מדה מגונה הלוז – לעקור מעצמו מדה זו ולהשתדל להשפיל עצמו ולעבוד על זה תמיד,

ב' בחורים ללימוד שו"ע יריד, ולא הי' אצל מי לשאול כביאור הלימוד, ולא התקיים מעולם שיעור על זה, והיו צריכין לעמול בעצמו בלימוד השו"ע, אולם כהיות רצוני וחשקי לסיים יריד ח"א עור בימי בחרותי, וכן ביקש ממני אבא מארי זצ"ל, על כן למדתי שו"ע יריד משך זמן חורף אחד, וגם קצת זמן הקיץ עד הג השבועות, וסיימתי במשך זמן הלזו כל הלכות טריפות מליחה בשר בחלב ותערובת, ועמיתי על כור המבחן אצל הרבנים גדולי תורה [הגאון"צ מטשאקווער, פאפא, ריסקאווא, פראנקפורט זללה"ה].

וזאת היתה על אף שלא הייתי נחשב כישיבה מהבחורים היותר טובים, נישט פון די בעסטע קעפ, ולא מהעילויים שבישיבה, רק הייתי בחור רגיל (הורכשניטליכער בחור) אולי קצת יותר אבל לא הרבה, אלא שהיתה ברצוני לסיים את לימוד יריד ושאתי לזה, וכאשר יישנתי על מיטתי בלילות הלמתי מדפי השו"ע, כאשר ידעתי כל דף ודף בע"פ ולציין היכן הש"ך והט"ז וכי מרוב החזרת שחזרתי על לימודי, וכל זה הוא ע"י השאיפות שרוצים להתגדל לגדול בתורה אזי מגיעים לשלימות העבודה, ע"כ.

[וכדרך אנכי יצויין מה שאמר מרן שליט"א בסעודת יומא דהילולא של הגה"צ מטשאקווער זצ"ל (שמן ראש חיד. שנת תשנ"א לפ"ק) וז"ל: דכירנא כי בימי בחרותי כשלמדתי שו"ע יריד ח"א ביקש אותי אאמרי"ד זצ"ל שינסה אותי ולעטרני בהתרת הוראה, ובחן אותי שני ימים, יום אחד מהלכות מליחה עד סופו, ויום אחד הלכות טריפות, ובמשך הזמן שבחן אותי הלכות טריפות לא פתח לעצמו השלחן ערוך, ושאל אותי סעיף אחד סעיף בעל פה כל הלכותיו, עד שהיה לפלא בעיני על זכרונו שהוא כבוד סיד שאינו מאבד טפה, לזכור הלכתא רבנא וזי שבמדינה זו כמעט שאין שואלן בו, ואין בו שימוש כל כך לחזור על הלכותיו ע"ש].

² כשיחת מוסר לבני הישיבה בימי השוכבים (שנת תשס"ג) אמר מרן שליט"א בקדשו: בן ישיבה צריך שיקבע לעצמו שיעור בזמנים הפנויים אף בלימודים הקלים, ללמוד חומש"י בכל שבוע, ובאם אין יודעים חומש"י אין משיגים כלל מה שיש בחורתינו הקדושה, כל היראת שמים מנח כחומש רש"י, לפעמים יכול להיות תלמיד חכם, ואינו יודע היכן כתוב פסוק מפורש בחומש. ואם יש לו זמן פנוי עוד, אזי לימוד גם שיעורים בני"ך, משניות, הלכה, משני"ב. כאשר הייתי בחור בישיבה הי' לי שיעור קבוע בכל יום בחומש רש"י ובני"ך. גם היה לי שיעור בספר תהלים, לידע מה שמחפלים להקב"ה, ואף בסידור למדתי במשך זמן שיעור, כדי לעבור על המזמורים שאומרים בעת התפלה ולידע פירוש המלות, והי' לי זמן ללמוד בכל הענינים שדיברנו, נוסף לשיעור עיון ושיעור פשוט, ולימוד סדר בשו"ע. ואין זו שום סתירה ללימוד הקבוע בישיבה, ולמה לא יהא לבחור ידיעה בכל מקצועות התורה, אם במשני"ב אם בקיצור שו"ע, ולהיות שונה הלכות הנוגעים דבר יום ביומו כגון ה' תפלה וקרי"ש, ה' ברכות, ה' השמעת הבקר, כל זה צריך האדם שילמד לדעת את המעשה אשר יעשון עתה"ד. ובמכתב הגה"ק בעל ישמח משה זצ"ל לבנו הה"ק רבי אליעזר ניסן מדראביטש זצ"ל כתב בתה"ד: בני בני, למען השם ית' תראה לקבוע שיעוריך דאורייתא לגרסא בגמרא ותוספות והרא"ש עם חידושי זקנינו מהרש"א ז"ל... ושיעור מקרא דהיינו תורה עם פירש"י, ונביאים עם כתובים סימן א' או ב' סימנים ע"כ.

וצריך זירוז ללמוד הרבה בספרי מוסר ובספרי חסידות, ולעבוד עליהם תמיד בפועל, וכאשר יגיע לידו דבר נסיון במדת הכעס למנוע עצמו בכל כוחו שלא לכעוס. וכן נשנה הדבר בעת שאב לידו לדבר לשון הרע – או אפי' שאינו לשה"ר, רק שיחה יתירה ובטילה שרוצה לדבר – צריך למנוע מזה, ולהיות שומר פיו ולשונו בהירות יתירה.¹

זוכרני בעת שלמדתי בימי בחרותי בישיבה, הדבר הראשון שהתחלתי ללמוד בספרי מוסר היתה בנוגע למדת הענוה, וכמדומה לי שמצוי בביתי כמה פתקאות שכתבתי בגודל מעלת ומדת הענוה, באשר התחלתי אז לכתוב 'ספר' על מדה זו. והייני דאהני לי, ב"ה אדם מאושר אני עד למאוד, ובאמת זייער א צופרידענער מענטש, ישנם הרבה דברים שמפריע לאנשים אחרים, ואצלי אינם מפריעים כלל וכלל, והכל בא רק ע"י עבודה רבה ויגיעה בימי הנעורים על אף הקישויים שהיתה בזה.

כבר ספרתי פעם שבימי בחרותי הי' מסתובב על א' השולחנות בהיכל הישיבה הספר 'מדרגת האדם' להסבא מנוברדוק זצ"ל, ונטפלתי לעיין בספר הזה, ובו מדבר הרבה בענין

¹ עוד משיחת קודש הנ"ל לבני הכולל: בן תורה צריך להיות דוגמא בהתנהגותו ובכל אורחות חייו... וכאשר עומד ומתפלל לפני קונו אינו יכול להתפלל כמו שאר בעלי בתים, הרי בן תורה אחוה, ואם התפלל כמו הבעה"ב במה אתה שונה ממנו, והרי ניכרת מתוך מעשיו של ימודו ככולל הוא עבודה כשאר עבודות, רק צריך להיות שקוע כולו בתפלתו, להתפלל מלה במלה, ולכוון פירוש המילות, ושיהי' ניכר אצלו התרוממות או דר ברענטס ביים דאווענען, אין כונתי לרקוד וכדו' רק שיהי' תוכו רצוף אהבה בעת אמירת פרקי התפילה.

צריכין ללמוד ספרי חסידות ומוסר ולעבוד על המדות הטובים אצלו, אשר באר"א נברא עם גאר געמיינע מדות, וצריכים לעבוד עליהם ולתקנם, ואף אם עובדים עליהם שנים הרבה אין יוצאים יד"ה בעבודה קשה של תיקון המדות, ומכ"ש אם מעולם לא עבדו עליהם, ולדאבון לב כמעט שדבר זה כמעט שהוא אינו חלק מעבודתם של בני תורה לעבוד על תיקון המדות, רק משימים עיקר הדגוש על חלק הלימוד, אולם האיש הנלבב אשר רצונו להיות משבט לוי המובדלים אל ד' לשרתו, צריך שיהי' עובד ד' ולא יהא נמצא דבר שהוא היפך מרכזי התורה ורצונו ית"ש, ועובד תמיד על מדותיו, הן במדת הגאווה להיות שפול אצלו כלי שום התנשאות והתרוממות, ולהיות תמיד נכנס לכל, ולהתנהג בענוה ושפלות רוח, וכמו שמצינו שמשש הי' העניי מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, וזאת משום שהוא הי' מקבל התורה מסיני, ולקיין תורה נצרך מדת הענוה בשלימותו.

וכן הוא במדת הקנאה אשר טבע בני האדם לקנא בחבירו הן בגשמיות הן ברוחניות, לפעמים מקנא בפרנסת חבירו, או שחבירו הצליח לבנות א' שעועערט שטוב יותר ממנו ובניו מוצלחים ביותר, וכאשר אין האדם עובד לתקן המדות הרעות הרי כל ימי חייו הם מלאים מכאובות ויגון ואנחה, לפי שאדם אין בארץ שיזכה בכל, ולעולם ימצא א' שיש לו יותר ממנו, וצריך האדם לקבל גזירת הכזרה באהבה ולשמות בשמחת חבירו, וכמו שאמר משה ליהושע (במכרי יא-נט) המקנא אתה לי מי יתן וחי' כל עם ד' בניאיים. וגם בקנאה בעניני רהניות צריך זירוז, אף שבודאי ישנו קנאה המועיל לעבודת ד', וכאשר מצינו (בראשית ל-א) ותקנא רחל באחותה, שגם הוא רוצה להגיע לשלימות העבודה כמו חבירו, אבל לפעמים נתערב בזה קנאה רעה, ואין רוחו שקטה על מה שחבירו זכה למדריגה יותר נעלה ממנו, ושחבירו זכה למשרה (פאסטן) והוא לא זכה לכך, כל זה הוא קנאה רע, וכל זאת צריכים לתקן ע"י יגיעה בתורה שמודעת לי חוביה עד שמגיעים למדריגה הראויה.

וזאת אוכל להעיר לכם: 'איך בין דאך שרין נישט א יונגעראמן, אבער איך קען זאגן, אז איך פלאג זיך נאך היינט מיט מידותי', באשר זה בא מטבע הרעה המושרש בלב האדם מים הולדו, ואם אין עובדים על זה דבר יום ביומו, אזי נכשלים בהם, ולכן צריך האדם לעבוד תמיד בעל עת וענוה לתיקון מדותיו ע"כ.

ביטול היש ולשבר את עצמיות האדם. וכתוב שם [בהקדמת הספר] לדוגמא, שתלמידי נוברדזוק היו נכנסים לבית מרקחת (אפטייק) לבקש עבור בקבוק חלב, כדי שיסתכלו עליהם בתמהון לבב כאילו הוא אינו יודע שאין מוכרים חלב בבית מרקחת ... , ודבר זה בעצמו הי' מחזק אותם בעבודתם, שרצו שישחקו מהם וכדו' וע"י לבטל ישותו, ולא להסתכל מה יאמרו הבריות, ודבר זה צריך יגיעה עצומה ובפרט לבני תורה שצריכין ביותר לעבוד על מדות טובות. אה"נ שלומדים והוגים בתורת ד' תמימה, אבל אין זה מספיק ואין יוצאים ידי חובה בזה, רק צריך לעבוד ולשבר את מדותיו הרעות והגרועות שנברא עמהם.

כל אחד ואחד מאתנו נברא עם מדות הרבה, יש מהן שהן מדות טובות שצריך האדם להתדבק בהם, ויש מהן מדות רעות שצריך לעקר ולשרש אחריהם, ודבר זה בא ע"י יגיעה רבה, וכאשר ילמוד בגנות המדות האלו, וגם בהתבוננות בתכלית האדם בעולמו שכולו הבל הבלים, ומלא על גדותיו בהבל ורעות רוח, ויגיע זמן שיעזוב את הכל, וחיי האדם כחלום יעוף. הלא הזקן שלי כבר נתלבנה, והרבה שנים עברו על זקן זה, וכאשר מסתכלים למפרע, אה! רואים שהכל הבל הבלים ודברים של מה בכך, רק אלו השעות שהאדם לומד ובתורת ד' חפצו, ומתדבק בבורא כל העולמים, זהו מה שנשאר אצלו לעולמים ולנצח נצחים.

כמה שברי לב עוברים על האדם משך ימי חייו עבור שטותים והבלים, וכהיום אין גם אחד דורש עליהם לידע מה שקרה בימים ההם, ועל כן אין לעשות עסק מפגעי הזמן שמגיע ל ידי האדם, רק לקבל עליו עול התורה והיראה ללמוד ולעבוד את ד' כאשר עם לבבינו, וזולת זה לא יפריע לו כלום, וסוף הכבוד לבא. מה שמוכן שיגיע אליו יגיע לבסוף, ומה שאינו מוזמן לו אינו צריך לזה, ובוה צריך יהודי לחיות בכל זמן ועידן.

אמרתי בסעודת היום לבאר בקשת דוד המלך ע"ה (תהלים טב, ג) **צמאה נפשי לאלקים לקל חיי מתי אבא ואראה פני אלקים**, שכונת הבקשה הוא, שהצמאון שלו להשי"ת הוא שיהי אצלו הקב"ה, לקל חי, דער אייבערשטער זאל לעבן ביי דיר, יש לפעמים שאין הקב"ה חי אצלו, והוא והקב"ה הם כב' דברים נפרדים, וכאשר בא יבא לביהמ"ד עומד ומתפלל לפני ד', ובצאתו בחוצות קריה הוא כאיש אחר לגמרי¹. ועל זה צריך לבקש מאת ד' שהקב"ה יחי אצלו, ומתי אבא, היינו כל מקום שאבא ובכל עת ומצב שאמצא בה, ואראה פני אלקים,

¹ כשבת החוועדות לבחורי הישיבה (חומת תשס"ד) דרוש דרש מרן שליט"א בזה, וזהו תוכן דבה"ק: ..צוה הקב"ה לעשות ארון, ועליו הכפרת עם שני הכרובים, מן הכפרת חעשו את הכרובים על שני קצותיו (שמות כה-יט). והרמז בזה הוא, כי הכרובים המה צורת רביא, דמות פרצוף תינוק (סוכה ה), המורה על תינוקת של בית רבן שמחנכים אותם לתורה, שצריכין המה להיות דבוק את התורה המונחת בהארון. וצוה לעשות הכרובים מקשה מן הכפרת ללמד אותנו שא"א להתגדל לת"ח ועובר ה' אם לא יהיה דבוק בהארון תמיד. וא"א שיום אחר יהי בצד הארון, ולמחרתו ימצא במקום אחר, ושוכן יחזור להארון, דבאופן זה לא יגיע לשום שלימות, ע"כ צוה על הכרובים להיות מקשה אחת עם הכפרת, כדי שיהא דבוק להארון תמיד.

שבכל דבר יראה דבר ד' עומד לנגד עיניו, ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, זאת הוא התפקיד שלנו, ובפרט לבן תורה בשנים שזוכה לישב באהלה של תורה.

אברך כולל צריך לחיות במדריגה יותר נעלה משאר המון עם, ומה שמותר להם אינו מותר לבן תורה, ובודאי מה שאסור אסור לכל, רק מדברים מענין קדש עצמך במותר לך, וכל מה שכתוב שמותר לעשות אין הכוונה שכן צריכין לעשות. וצריך לחיות עם העכערכייט, להיות זהיר באכילתו וכדומה, ושיהי' אצלו גבול וסיג גם בדברים המותרים. וידוע מאמר א' מהצדיקים¹ איש אמו ואביו תיראו, פונעם פטור און פונעם מותר ואלט עטס מורא האבן, שאף בדברים שפטור ומותר הוא, מ"מ גם מזה תנח ידיך ותתיראו מהם, רק צריך שיעבוד תמיד את הבוית"ש בשמחה ובטוב לבב, ומגיעים לזה ע"י לימוד בספרי מוסר וחסידות. קשה לומר באיזה ספר ללמוד, כל אחד יש לו געשמאק בספר אחר, וכל אחד יש לו נטי לכיוון אחרת, והעיקר הוא לעסוק בעבודה, וגם בדברים שקשים אצלו יעבוד עליהם כדי זיך אויסצוארבעטן, ולהיות כלי מפואר להשי"ת.

הקב"ה ברא כאו"א במדות ונסיונות שונות זה מזה, וצריך כל אחד לעבוד בעבודה המסורה והמיוחדת לו, וכאשר מגיע הזמן ליפרד מעוה"ז הגשמי, נשאר רק עבודת ד' וזהו מה שלוקחים אחר מאה ועשרים שנה. כאשר שואלים נשאת ונתת כאמונה, קבעת עתים לתורה, היכן הגעת בעבודתך בעולם הזה, ואיפה הוא החשבון שעבורה הוצרכת לרדת לעולם התחתון, ובעת שזוכים לישב ולחיות בנועם ד' ולבקר בהיכלו צריך זה להיות מגמתו, לראות המתיקות בעבודת האל- ית', הלא הוא כה מוטעם ומתוק לחיות בצילו של הקב"ה, וביום הפורים כאשר שותים קצת יין ושוכחים מכל הבלי העולם, מרגיש בעצמו מתיקות נפלאה בקרבת ד', והגם שכבר כעת בשעות המאוחרות בלילה (שעה 2 בלילה) ועם כל זאת יושבים במנוחה ומתענגים בקרבת אלקים לי טוב.

וזאת תורת העולה בעבודת האדם בשנים הללו: ללמוד ולהגות בתורת ד', ושלא להסתפק במה שלומד בשעוריו הקבועים. ולעסוק בעבודת השי"ת, ולהתפלל מעומק הלב ובחמימות, ברענן ביים דאווענען, ואין כוונתי בזה לעשות תנועות משונות ולרקוד בעת התפילה וכדו', רק אש החמימות תוקד בקרבו לכל הנוגע לעבודת השי"ת¹.

¹ ראה בתורת אבות (פי' קרויסיס) בשם ההיק ר"נ מלעכאוויטש זי"ע.

¹ בסעודת פורים (שנת תש"ג) אמר כ"ק מן ארמיר שליט"א לבאר דברי הגמ' (מילה 1): רבה רבי זידא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה ושחטיה לרבי זידא, למחר בעי רחמי ואחיה. לשנה אמר ליה, ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי, אמר ליה, לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא ע"כ. דהנה רבה כשהסב עם רבי זידא לסעודת פורים נאכלו ביחד, ונשתכר רבה עם יין כרת, או גילה רבה כל פנימיות לבו בעבודת ה', אהבת ה' מהו, עבודת ה' מהו, יראת ה' מהו. וכשרבי זידא שמע כל זה מרבה, מחמת גודל המתיקות כלתה נפשו של רבי זידא ומת. ואין הפירוש ששחטו ממש, כי רבה אינו שוחט בני אדם ח"ו. רק רבי זידא יצאה נפשו אצל הסעודה של רבה, לפי

במה יקבע האדם את לימודו העקרי, אם בלימוד גמרא ומפרשי הש"ס, או טוב יותר שיקבע לימודו בשו"ע ובפוסקים לידע את המעשה אשר יעשון?

האם אפשר להשיב על שאלה זו. צריכין ללמוד גמרא, וצריכין ללמוד שו"ע, וגם מזה וגם מזה אל תנח ידיך. גם הדבר תלוי הרבה בשאיפתו של האברך, באם שאיפתו להיות מורה הוראה לעם ד' בדבר הלכה, או שדעתו ללמוד עם תלמידים ולשמש כמגיד שיעור בישיבה, וכל זה צריך להכניס בחשבון כשקובע לעצמו סדר לימודו.

* * *

~ שיחה ב' ~

היאך להתחזק באמונה ודביקות לצדיקים?

אמונת צדיקים זה לא קשה ביותר, באשר אמונת צדיקים אין פירושו שצריך שיאמיני שפלוני ופלוני הוא צדיק, ואין סוג אמונה כזו להאמין על איש מסוים שהוא צדיק ועובד ד', רק אמונת צדיקים הוא, שכאשר רואים במעשיו שהוא צדיק בדרכיו ומתנהג בקדושה יתירה, יש להאמין שיש בו כח מיוחד למעלה אצל הקב"ה, ובכח דיבורו להיות מושל בעולם, וזהו ויאמינו בד' ובמשה עבדו (שמות יד, לא), שכאשר ראו עבודתו של משה רעיא מהימנא האמינו שיש לו כח למעלה.

שהרגיש שרבה דיבר אליו דיבורים נשגבים ומרריגות כאלה בשעת סעודת פורים, שלא היה לפי כוחו והשגתו לסבול זה. והעלה אותו למדריגה גדולה כזו עד שהגיע לכלות הנפש. כמו שמצינו בגדב ואכיתוא בקרבתם לפני ה' וימותו, שכלתה נפשם מחמת אהבת ה' ומתו כמבואר באוהחה"ק (ניקרא טו-א), כמו כן היה אצל רבה עם רבי זירא.

אך לפי זה יש להבין למה לא מת גם רבה בעצמו. וי"ל עפי"מ שראיתי כתוב בשם החידושי הר"ם שאמר בדברי הגמ' (סוכה כח.) שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן וכו', גדול שבכולן, יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולן, רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה, תלמוד, הלכות ואגרות וכו'. אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו באויר מיד נשרף ע"כ, אם התלמיד, יונתן בן עוזיאל, היה עוף הפורח עליו נשרף בלימודו, מה היה עם רבי הלל הזקן כאשר למד תורה. על זה אמר, שההלל הזקן היה במדריגה גבוהה כזו שלא נשרף, שהיה יכול להתאפק, שלא יחראה קדושתו, ולא היה נשרף אצלו העוף הפורח באויר. וראים מזה שיש לפעמים רבי שיכול להשפיע על התלמידים, והוא בעצמו עומד על מדריגה שיוכל להתאפק, והתלמיד אינו במדריגה זו. רבה שחטיה לרבי זירא, רבה בשעה שהסב לאכול סעודת פורים דיבר בענינים גבוהים כל כך שרבי זירא לא היה יכול לסבול ומת. אבל רבה בעצמו היה במדריגה שהיה יכול להחזיק מעמד, כי הוא היה במדריגה יותר גבוהה, ברם לאנשים פשוטים אחרים לא היה מוזק מה שהסבו יחד עם רבה לסעודת פורים, והם היו יכולים לשמוע, ורק רבי זירא שהיה במדריגה גבוהה, אותו הביאו הדברי תורה של רבה למדריגה גבוהה כל כך עד כלות הנפש. ולכן לא הוצרך רבי זירא להזהיר על זה לשאר התלמידים. לשנה הבאה קרא רבה עוד הפעם את רבי זירא שישב עמו לאכול סעודת פורים, אמר לו רבי זירא, אתך אין אני יכול לשבת עוד הפעם, כי חושש אני שמגורל מדריתך אגיע עד כלות הנפש, ואם תרצה להחיות אותי אחר כך עוד הפעם, לאו בכל יומא מתרחיש ניסא ע"כ.

זהו אמונת צדיקים האמיתית להאמין שאכן כך הוא שיש לו להצדיק כח לפעול במרומים, וכמו שקרוב הוא להשי"ת ודבוק אליו, לעומתו גם ד' קרוב אליו ומקבל תפילתו, ובגמ' אמרו (ב"ב קטו.) כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. וכתוב בא' מהראשונים שילך אצל ראש ישיבה¹, וכוונתם שילך אצל מי שיושב והוגה בתורת ד' שיבקש עליו רחמים. ואכן הן הן הדברים שדברנו שמי שיושב ועוסק בתורה כוחו גדול משל חברו, וזוה צריך להאמין שהקב"ה נתן כח מיוחד לצדיקים שבדור, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, וצריך להיות דבוק באמונה זו, וזהו אמונת צדיקים, אינו צריך להאמין על כל או"א שהוא צדיק, אבל אם רואה שהוא צדיק, ומתנהג בדרך הישר במדריגה גבוהה ביותר, ורואים אצלו צדקות יתירה, צריכין להאמין בכוחות הנעלים שיש לו ולהתדבק בו ולהתחבר בו בתמידות כמו שאמרו רז"ל (ספרי דברים יא, כב) הדבק בתלמידי חכמים, ואין שום נפק"מ אם שייכים אליו הרבה אנשים שדבקים בו בין שיש לו מספר מצומצם ביותר, ואין צריך להיות ברענן נעים², רק להתדבק בתלמידי חכמים וערליכע יודען כפשוטו.

הרבה למדתי מרבתי ומתלמידי יותר מכולם (תענית ו'). זאת אוכל לומר לכם, שב"ה הרבה למדתי מרבתי, באשר מעודי הייתי מסתופף בצל כמעט כל הצדיקים שזכינו פה להכירם ולהתחמם לאורם הבהיר, וכמדומה לי שלא עברתי אף על מקום אחד שהיתה באפשרות להגיע ולקנות שם דרכי העבודה³. ואצל כל צדיק וצדיק למדתי מדה מסוימת, אשר שונה בזה כל אחד מחבריו. אצל צדיק אחד בולט ביותר חלק גדולתו בתורה, ולעומתו אצל צדיקים אחרים רואים יותר חלק עבודת ד', התפילה, מדות טובות, מדת החסד, אולם הצד השווה שבהן שאצל כולם אפשר ללמוד מדרכיהם הטובים דרך בעבודת ד', והיינו דאהני ל⁴. והטעם הרוחני שטעמתי והרגשתי בהיותי מסתופף בצל הצדיקים, עם לאזט זיך גארנישט זאגן וואס דאס מיינט.

¹ בנימוקי יוסף שם וז"ל: דמנהג זה בצרפת שכל מי שיש לו חולה מבקש פני הרב החופס ישיבה שיברך אותו ע"כ.

² בעת עריכת שלה"ט ביום הפורים שנת תשנ"ו אמר מרן שליט"א: אני מודה לה' בכל יום, על אשר נתן לי דעת בימי הנעורים להתדבק בהכמי ישראל שכדור, והכיתי לראות ולשמש כמעט כל הצדיקים, והיה לי על זה הרבה מסירת נפש שלא להביט על שום דבר, ותוצאות הפאליטיק של בני אדם, והמעט ידאת שמים ותורה ומצות שיש בי, הכל הוא רק בזכותם, שהייתי דבוק כל ימי בערליכע אירן, ולא הסתכלתי על שום דבר, ואיפה שראיתי עובד ה' באמת ובתמים הלכתי ללמוד ממעשיו, והיינו דאהני לי. ואני אומר זאת להתלמידים, בני הנעורים, רק כדי שילמדו זאת שצריך להתדבק להכמי ישראל.

³ בסעודת שושן פורים שנת תשנ"ד לפ"ק הגיד מרן שליט"א בנועם שיחו: אני ונתן בכל יום שבה והוראה להשי"ת, שב"ה היה לי הזכיה להכיר יהודים כשרים שהיו עוד מדור הקודם. הרי בעל כרחך אתה חי, אין באים לזה העולם מרצון עצמי, הרי הוא בעל כרחך, והשי"ת היה יכול לשלוח אותי לזה העולם מאוחר בכמה שנים, ואני מודה להשי"ת, ששלח אותי בכמה שנים מוקדם, שעל ידי זה היה לי הזכיה להכיר צדיקים שושארו מדור הקודם. כמעט אין מקום שלא הגעתי שמה לראות עבודת ה' שלהם, ואני נתן שבה והודיה להשי"ת, על זכות הזה שראיתי אין הצדיקים הקודמים היו נראים.

כל צדיק יש לו מדה טובה מיוחדת, סוג עבודה וקדושה שאין רואים במקום אחר. כל שבט בישראל יש לה קדושה יופי לעצמה שאין רואים במקום אחר. בהושן היה לראובן אבן טובה בצבע ששמעון לא היה לו כמותו, וכן שמעון

זכורני שפעם לאחר חתונתי עזבתי את ביתי על שבת א' כדי להיות משובתי שבת אצל א' ערליכער¹ י"ד מהפריערדיגע צדיקים, וכאשר חזרתי למעוני כעבור יום השבת אמרתי בביתי: 'איך וואונטש זיך נישט אין גן עדן צו האבן א בעסערין תענוג ווי איך האב געהאט דעם שבת', ואני חוזר לפניכם על זה, שכאשר אני נזכר מתענוג זה שזכיתי ליהנות מאור עבודת הצדיק, אני מרגיש לעצמי שאיני צריך תענוג יותר גדול מזה בגן עדן². ובעת שראיתי 'ערליכער יוד' איך שעובד את בוראו ודבוק בקונו בכל עת, ואיך שהוגה בתורת ד' וגם גודל עבודתו בתפילה, ורואים איך שעורך עבודתו בקודש משך יום השבת, ס'האט מיר דערהויבען והתענגתי מנועם זיו עבודתו.

שהייתי פעם אצל צדיק אחד בשב"ק פרשת שקלים, ובתוך דבריו משך ליל השבת האריך בדברי מוסר שצריך האדם לידע שכל הבלי העוה"ז לכלום נחשבים, וגינה בדבריו את תאוות הממון ורדיפת הון ועושר, וגם עורר על מה שהרבה אנשים נעשים פארבלענדעט עבור בצע כסף וכו', וכאשר שמעתי את דבריו ירדו הדברים לתוך חדרי לבי כל כך און איך בין אזוי איבערגענומען געווארן (אולי תשחקו ממני), עד שהייתי אז במדרגה כזו (אולי כהיום איני במדרגה הלז), שכאשר הי' מונח לפני על השולחן סכום של מיליאן דאללער לא הייתי נגש כלל ללקחו...³

היה לו אבן שלוי לא היה לו כמותו. יש שנים עשר שערים, כל שבט יש לו שער מיוחד בקדושה. כל מנהג ישראל יש לו מקור בגנוי מרומים, וכל אחד יש לו יופי מיוחד שאינו נמצא אצל אחרים. החושן היה לו שנים עשר אבנים, כל אחד מזהיר ומבכיר באופן אחר, על אחד היה חקוק ראובן, על אחד שמעון, לוי, יהודה, כל יהודי יש לו יופי מיוחד שלהבירו אין לו, ואצל כל צדיק צריך ללמוד ממנו היופי שהוא מיוחד בו...

...אני יכול לומר לכם, בכל פעם שראיתי יהודי כשר מדור הקודם הסתכלתי עליו על דרך ראשונים כמלאכים, אולי מפני כן אנו כבני אדם, דאס לא כן מסתמא היינו ככהמה, כחמור.

¹ ראה בספר שיתות הר"ן (אות הים) שכתב: שמעתי בשמו שאמר, כשמקריבים לצדיק האמת טועמים טעם גן עדן, כי איתא בזהר הקדוש (תיב קס"ו) שהצדיק הוא גנוא דגיוחא.

² בספר הנפלא אורי ישראל (מערכת זורת משה - הח"ק רבי משה מקאמין וי"ט) מובא: אמר, איני מבקש מהש"ת שום שבר בעולם הבא, רק שאזכה להיות שם אצל שולחן רכותי ע"כ.

³ וזהו לשונו הון של הסה"ק באר מים חיים (פי תומה): כי הגה נודע אשר זהו התכלית ושלימות העבודה להרגיל את לבבו כבח מוהו ושכלו ובעשיית התורה והמצוות, עד שיהיה נחקק בלבו אהבת ד' יותר מכל הדברים שבעולם, וכל דבר אשר יבא לירו בכל חמרת ותענוגי עולם הזה הכל יהי' לאפס ואין נגד אהבת ד' אשר יבער בקרביו יעו"ש.

וראה בשמן ראש (הלק השיעי - עישי ויקהל השני) שכתב מרן שליט"א לבאר על מה שמצינו בפ' תשא (לו. ג) כתיב, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון וגו', ולא יחמוד איש את ארצו בעלוהן לראות את פני ה' אלקיך, וכפ' משפטים כתיב גם כן שלש פעמים וגו' (כ"ז), ולא סיים ולא יחמוד איש את ארצו, וטעמא בעי. ונראה דהנה ישראל קודם חטא העגל, שפסקה זוהמתן במתן תורה, ולא שלטה בהם היצר הרע, ונתרוממו ונתעלו כמדריגת המלאכים, וכדכתיב (ההלים פ"ו) אני אמרתי אלקים אתם וגו', ולא נחשב בעיניהם הממון ודברים גשמיים כלל וכלל, לא הוצרכו להכשתת לא יחמוד איש את ארצו, כי מי לא יליהב לבבו ונפשן לעלות לרגל ג' פעמים בשנה ליהנות מזיו שכינתו, בצילא דמהימנותא כמקום הקודש והמקדש, בשביל סיבת הפסד ממנו, וכי יחשוב לממונו ולדברים גשמיים בזמנים יקרים כאלה שהקב"ה שוכן אתנו, ומשרה שכינתו יתברך בתוכינו, וכשם שבא לראות כך בא

וזהו דביקות בצדיקים. כל איש ואיש בהיותו יחיד, ומחוץ למחנה יראי ועובדי ד' מושבו, מרגיש בעצמו שכל דרכיו טובים ומתוקנים הם, הוא לומד ועובד ד', ועושה כל מה שצריכים לעשות, ואינו מרגיש שום חסרון בעצמו. אולם כאשר יראה נגד עיניו אחד שעולה במדריגה יותר ממנו, זה יחייב אותו להתודע דרך ישכון אור ואת המעשה אשר יעשון². ועבור זה צריך האדם להסתובב בצל צדיקים וערליכע יודעו, ואצל כל צדיק צריך להשתדל ללמוד ממנו ענין מסוים בעבודת ד', און דאס בויעט אויף דעם מענטש, כל או"א שהגיע למדריגה ומעלה בעבודת השי"ת, היתה רק ע"י שהסתובבו אצל צדיקים ויראי ד', ואין הכוונה להסתובב ולשהות אצל הצדיק בעוד שאינו מחייב אותו כלום, רק צריכין לילך במחשבה תחילה בהכנה דרבה שברצונו לקבל ולשמוע ממנו דרכי הישר והטוב בעיני ד', ולראות ולהסתכל בעבודתו הקדושה, וכל זה יקח אתו בחזירתו לביתו, לידע איך לעבוד את ד' כראוי.

זאת היא אמונת צדיקים ודביקות לצדיקים האמיתית, ומעולם היתה זאת אצל חסידים ואנשי מעשה אחד מעקרי היסודות שהביאו לידי עבודת הבורא ית"ש באמת ובלב שלם.

* * *

ליראתו, וכדומה מן המעלות הגדולות והרוממות שונו ישראל בעת עלייתם לרגל, ומוכנים היו ליתן ולוותר על כל רכושם בשביל מצוה, ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוו יבזו לו (שיר מ טו). ולכן לא הוצרך להבטיחם ולנחמם שלא יחמוד איש את ארצו, אבל אחר שעשו את העגל וחזרו למצבם הקודמת, שוב גם הממון תופס אצלם מקום חשוב, ויש לו כבר חשבונות על כל דבר אם לא יזיק להונו, לכן יש חשש שמהמת הפסד ממון ימנעו לעלות לרגל, לכך בא ההכטה מאת הקב"ה ולא יחמדו איש את ארצו, ואין לך ממה לראוג בעלתך אל ציון הר קדשי שלש פעמים בשנה.

ופעם שמעתי מאחד מרבותי שריבר מעיני זה, עד כמה שיש חוב על האדם למאס הממון, וכל שאיפת החיים לא יחא בזה. ועשו עלי הדברים רושם כל כך עד שהשכתי או, שאם היה מונח על השולחן שק מלא כסף הייתי זורק אותו מלפני, ולא הייתי מכיבט בה. והלאי שנהיה היום בנה המדריגה למאס בו כל כך, אבל האמת כן הוא, שלא יחא הממון שליט על לב האדם, רק האדם ישלט על ממונו, ויחא מופרש ומובדל מזה, מלהיות הממון שליט עליו עיי"ש עוד.

² ראה בטה"ק מאור שמש (חיי, ד"ה ותשא) וול"ק: דהנה התועלת הנמשך להנסוע אל הצדיקים הוא, דהנה כל דרך איש ישר בעיניו, ובפרט הלומד ועוסק בעבודה ידמה בנפשו שכבר הוא במדריגת צדיק, אמנם כשכא אל הצדיק נופל עליו פחד ומורא, ורואה או שמעשיו אין נחשבים לכולם, ונופל ממדריגתו שהיה נחשב בעיניו לצדיק ובעל מדריגת, וכא למדריגת חשובה לפשפש במעשיו ורואה שאינם כהוגן, וגם כשרואה עבודת הצדיק שהם גדולים מאוד יכול עליו הכושה שהוא מתבייש ממעשיו ומירותיו, ויראה לתקנם ולעבוד עבודת ד' ביתר שאת וביתר עוז, זה הוא התועלת הבא להנסועים להצדיקים ע"ש עוד, והאריך בזה גם בר"פ דאה, יע"ש בנועם דברי קדש. ובספר אמרי קדוש (להחיק רבי אורי מסטועליסק י"ע) כתב: אמר, האדם צריך לעבוד את השי"ת בביתו כפי כחו כפי עבודתו עבודת הקדוש שמתנהג, וכשיגיע עתים אשר מרמה בנפשו שעובד עבודה גדולה להשי"ת והוא איש צדיק ומחויק עצמו ליש, או צריך ליסע להצדיק לראות שכפי עבודת הצדיק הוא כאין ע"כ.

ובשמן ראש (חיי שמו, ע"י מ"ה) הביא מדברי קדשו של הה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב ז"ע שביאר כוונת הכתוב (מלכים ב. ד-ג) מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת ותאמר שלום. שהיא השיבה לו, שמרגישה בעצמה שלווה חופש יותר מדאי, כאילו אין בה שום חסרון, ושלום עלי נפשי, ומצב כזה אין להאדם להשאיר כן, והעצה לזה ללכת אל הצדיק לראות עבודתו ולשמוע תוכחה, לידע ולהשיג כי אין שלום בעצמי מפני חטאתי עכ"ד.

~ שיחה ג' ~

כמה שעות צריך האדם לקבוע לעצמו לצורך מנוחת נפשו?

האם אפשר לענות על זה בכלליות. כ"א צריך לקבוע לעצמו כפי מה שמרגיש בעצמו שצריך לצורך בריאות גופו, וכל או"א שונה בזה, א' צריך לישון יותר שעות וא' די לו במיעוט שינה. בכלליות תלוי הדבר כמה שהרגיל לעצמו בימי הנעורים, שמי שהרגיל א"ע בימי נעוריו להסתפק במיעוט שינה לזה די לו גם אח"כ במיעוט שעות מנוחה לצורך חיזוק גופו, אבל מי שלא הרגיל בזה צריך הוא לישון כפי מה שמרגיש שנצרך לו⁷¹. ומתאמרא בפי העולם לומר: שמוטב להיות שבע, שמונה, וגם תשע שעות כבהמה, ושאר שעות היום להיות כאדם, מלישון מעט ולהיות כל כ"ד שעות היום כבהמה⁷², וזאת לפי שכאשר אין מוחו צלול וזך הרעיון אזי א"א לו להתפלל כראוי, וללמוד ולהגות בתורה בעיון הנדרש, ולזאת צריך האדם לנוח כפי מה שמרגיש שצריך למנוחת נפשו, ואז יוכל לעבוד את ד' בצלילות הדעת כראוי וכנכון.

האמת הוא שאצל צדיקים הקודמים לא ראו הנהגה זאת כ"כ, רק היו ממעטים בשינה על אף שמוחם לא הי' צלול כ"כ על ידי מיעוט שינתם, ועם כל זאת לא למדו פחות ע"ז, וזאת הגיע להם עם סיעתא דשמיא מיוחדת, שאף שהסתפקו במיעוט שינה ומוחם לא היתה בבהירות ובצלילות, מ"מ לא הסתכלו על זה.

מספרים על הה"ק רש"ש מניקלשבורג זי"ע שמעולם לא הגיח א"ע לישון במטה, ופעם אחת איקלע לאתריה הה"ק ר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע, והכין הרבי ר' אלימלך את מיטת הה"ק מניקלשבורג לצורך השינה, וגם הפציר בו שיניח את עצמו לישון במטה, ואכן מפני הכבוד הסכים לכך, ולמחרתו בעת שעמד משינתו הרגיש בעצמו שהוא בצלילות הדעת

⁷¹ בטורי זהב (אה"ע סי' כיה) כתב, דיש תלמידי חכמים שמנודין שינה מעיניהם ועוסקים בתורה הרבה, ויש תלמידי חכמים שישנים הרבה כדי שיהיה להם כח הזק וזריוות לב לעסוק בתורה, ובאמת יכול ללמוד בשעה אחד מה שזה מצטער ועוסק בשני שעות, וכודאי שניהם יש להם שכר בשוה. וזהו כוונת הכתוב (הלים קכג) שאף לכם משכימי קום מאחרי שבת בלילה וממעטים בשינתם, כי כן יתן ה' לידידו שוא, דהיינו מי שישן הרבה כדי שיחזק מוחו בתורה, ונתן לו הקב"ה חלקו בתורה כמו אותו שממעט עצמו בשינה ומצטער עצמו, כי הכל הולך אחר המחשבה עכ"ל"ק.

⁷² ראה בנוצר חסד (לה"ק מקאמארא זי"ע) על המשנה (אבות ג' ד) הניעור בלילה שכתב בלשון קדשו כדברים האלה: 'מי שרצה לעבוד השי"ת בדביקות ואור אלקי ושמחה ורצון, צריך שיהא מוחו כרוך וזך וצלול, ואם הוא ניעור הרבה, אין לו חיות ומוחו עכור. וכן אמר אבי הצדיק מנה"ר אלכסנדר זצ"ל לאיש אחד, שהיה מייגע עצמו להיות טוב, ולא ישן. אמר לו, מוטב לך שתהיה שני שעות בן אדם, ולא עשרה שעות סוס נושא בעול, ותישן כל ימיך וכו'. וכן צוה לנו רבינו הקדוש מורינו הרב יעקב יצחק מלובלין וכו', שלא לסגף עצמו הרבה בשינה, כי איננו אדם אלא חמור, ולכן אמר התנא הניעור בלילה וכו' ע"ש.

ובהירות המוחין עד שבעת אמירת שירת הים הרגיש בנפשו כאי עובר ממש בתוך הים, והגביה את הבעקיטשע כמי שהולך עכשיו בתוך הים, ואחר התפילה אמר שמעולם לא הי אצלו צלילות הדעת כזה, ואפ"ה בראותו את המנוחה כי טוב, מ"מ לא הניח שוב א"ע לישן בתוך מטה, ומעמו היתה בזה באשר היתה חשובה ויפה בעיניו דרך זה במיעוט שינה, יותר ממה שירגיש בהירות המוחין כשהוא במנוחה שלימה.

וכן ראינו בעיינו אצל הצדיקים שזכינו להכירם פה, וכגון הגה"ק מסאטמאר זי"ע והגה"ק מקלויזענבורג זי"ע שכמעט שלא ראו שינה בעיניהם, ועמדו בבית ד' בלילות. וגם קרה לפעמים שנפלו בשינה אף בעת דיבורם עם אנשים (אפשר שיאמרו שהיתה בזה ענינים גבוהים, אבל היתה גם כפשוטו) ממיעוט שינה ואפיסת הכוחות שהיתה מנת חלקם, ואעפ"כ לא שינו מסדר היום שלהם, כיון שחשבו לעצמם שיותר טוב ויפה לשבר את הגוף ולמעט בשינה מלהרבות במנוחה לצורך חיזוק גופם. אולם כל זה הוא במעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, אבל לאנשים פשוטים טוב שלא להתנהג בדרך הלזו, והנם שבעבודת האכילה כן אפשר למעט בתענוגים וכדו', אבל בענין השינה צריך האדם לישן ככל הנצרך לו למנוחת נפשו.

הייתי פעם אצל הגה"ק מקלויזענבורג זי"ע כשאחד שאלו האם מותר להניח מאכלים ומשקאות תחת עגלת הילדים (קערהדוש), היות שעפ"י הלכה (י"ד סי' קט"ז ס"ה) אין להניח מאכלים תחת המטה משום רוח רעה ששולט שם, וגם בעגלה זו לפעמים ישנים שם התינוקות, ואולי הי ראוי למנוע מזה. והשיב לו שאין שום חשש להניח שם מאכלים, שדין זה נאמר רק במטה המיוחד לשינה, וכיון שאין מטה זו מיוחדת לשינה שהרי הילדים לפעמים יושבים ומשחקים בתוכו, ולפעמים גם ישנים בתוכו, ולכן אין לו דין מטה שהיא רק מיוחדת לשינה, ומותר להניח תחתיו מאכלים בלי שום פקפוק¹⁰. וסיים דבריו באמרו: ואלא מאי כשאחד יניח מאכלים תחת הכסא שלי יהא אסור לאכול ממאכלים האלו, שהרי לפעמים נרדם אני עליו בשינה, ודאי שזה אינו שהרי אני לומד עליו, ואוכל עליו, וגם אני ישן עליו, אבל כעצם הדבר הוי כסא זה מיוחד לשיבה ולכל צרכי האדם, כמו"כ בנידון עגלה זו.

¹⁰ וראה בספרו שו"ת דברי יציב (חידו"ט סי' לג) שציין בזה להטכמת הגאון המהרש"ם מברעזאן דצ"ל לסי' כולם אהובים להרח"ו, שרן על מטה שהוא כעין ספסל שקורין קנאפ"ע המיוחד לשיבה אלא שכיום ישנים שם, וכתב דלפי המבואר בסי' תורת חיים (שבועות טו) בטעם האיסור משום סכנה דשינה ורחה רעה, א"כ תליא אם גם כיום צריך ליטול ידיו, והביא שהגרי"א אסר מאכל שהי' מונה תחת תיבה וישן עליו אדם אף שאין התיבה מיוחדת לשינה עכ"ד המהרש"ם, וכתב עליו בדברי יציב דבספרים הביאו שהגרי"א החמיר רק לעצמו ולא לאחרים, והביא מדברי הלבושי מדרכי (מהורה"ט י"ד סי' י"ט) שרן להקל בעריסת תינוק, וחזי דבריו לאיצטרופי כשאין המטה מיוחדת לשינה, וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (חידו"ט קי"ז) שנשאל בזה, וכתב להתיר אף לכתחילה עפ"י"מ שכתב ברובי תשובה (סי' קט"ז סק"י) בשם סי' מוזמר לרוד שכתב שאין בכלל זה מה שנוהגין להניח תבשיל בין כר לכסת כדי לשמור חומרו, דלא מיקרי תחת המטה אלא בקרקע שתחתיה ממש, וחביב עור צירופין לדבר יערי"ש.

האם טוב יותר לקבוע עתים לתורה בשעות הלילה, או מוטב הוא להשכים וללמוד כאור הבוקר?

בשני"ת ערוגת הבשם (סי' א) נשאל בזה, ומביא כמה מאמרי חז"ל בחשיבות לימוד תורה בלילה, וכמה מאמרי רז"ל בחשיבות הלימוד כאור בוקר, ומסיק שהכל לפי טבע האדם, ישנם אנשים שיותר נוח להם ללמוד בלילה, וכמו שאמרו בגמ' (יומא כב.) שאני מגני ממיקם, אולם הרבה בנ"א מרגישים צלילות הדעת יתירה כאשר לומדים תורת ד' בשעות הבוקר, ואין כלל בזה".

" בשני"ת שבט הלוי (תי"ז ס"ה א) האריך בזה, ובתור"ד כחב: וידעתי שבשני"ת הגה"ק בעל ערוגת הבשם מהפך בוכות הת"ח והצדיקים שעיקר עסקם בתורה כחצי הלילה הראשון, ודבריו דברי טעם, אבל פשיטא לי שבהינך הדורות ובפרט בישיבות הקדושות צריך שיהיה דרך החינוך להרגילם להקדים אשמורות, דאם לא יעשו כן, ממג"פ, אם יתפללו ויקראו קר"ש בזמנם יהי זה בלי הכנת הנופש ונקיין הגוף, ואיך אפשר לנפש הישראלי לקום מן המטה ישר לבית התפילה בלי הכנה, ואם כן יכינו עצמם יאחרו זמן תפילה וקר"ש, וכל סדר היום של ת"ח מבלבל, ואוי לת"ה שחי בלי סדרים יעו"ש. ודבר זה שמענו רבות מפי מרן שליט"א שמעורר תמיד לתלמידי הישיבה כשבח הלימוד כאור הבוקר בצלילות הדעת ובבהירות המוחין ובהכנה דרבה לפני התפילה, ומרגלא בפומיה בשם ספרי קודש לבאר מה שאמרו (שבט פז.) כל עליותיו של משה בהשכמה היו, שהוא לרמו שמה שנתעלה משה היה בהשעות של השכמה, וע"ז אמרו (פנהר"ן עב.) הבא להורגך השכ"ם להרגו, שקאי על היצה"ר שצופה רשע לצדיק ומבקש המיתו, וע"י הלימוד בהשכמה אפשר להורגו.

על הטוב יזכר ידידינו הרבני הנכבד, רודף צדקה וחסד,
רחים ומוקיר רבנן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן,

מוה"ר **יצחק שרגא גראם** הי"ד

מהבר ספרי חיים שיש בהם

אשר כלכל הוצאת הקונטרס לזכות הרבים

* * *

לע"נ אביו הר"ר משה חיים ב"ר יצחק ע"ה

נלכ"ע כ"ה תשרי תשנ"ד לפ"ק

ולע"נ אמו מרת גאלדא בת ר' שרגא פייבל ע"ה

נלכ"ע ז' ניסן תשמ"ב לפ"ק

ולע"נ חותנו הר"ר יצחק אהרן ב"ר יואל זוסמאן שפיטצער ע"ה

נלכ"ע כ"ז אדר תשמ"ז לפ"ק

* * *

יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה,

אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד,

ויזכה לראות דורות ישרים ומבורכים מתוך רוב שמחה.

